

Opinion:

BEFOLKNINGENS HOLDNINGER TIL LHBTIQ-PERSONER

Rapport fra en spørreundersøgelse

Mai 2022

INNHold

Sammendrag	2
Abstract	5
1. Innledning	8
1.1 Bakgrunn for oppdraget	8
1.2 Leserveiledning	8
2. Metode og gjennomføring	9
2.1 Beskrivelse av metode og utvalg	9
2.2 Analyse og fremstilling av resultater	9
2.3 Sammenligning av resultater over tid	11
3. Holdninger til lhbt-personer	13
3.1 Overordnede holdninger til lhbt-personer	13
3.2 Negative holdninger til lesbiske og homofile	15
3.3 Drivere for holdninger til lesbiske, homofile og bifile	17
3.4 Negative holdninger til transpersoner og personer som har skiftet kjønn	20
3.5 Holdninger til bruk av kjønnsdelte rom (garderober)	22
3.6 Negative handlinger og reaksjoner mot lhbt-personer	22
3.7 Holdninger til seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hos barn	24
3.8 Holdninger til konverteringsterapi	26
3.9 Verdimelessig utgangspunkt for holdninger til lesbiske og homofile	27
4. Holdninger til variasjon i kroppslig kjønnsutvikling	28
4.1 Interkjønntematikk	28
5. Holdninger til åpenhet og et inkluderende samfunn	31
5.1 Åpenhet	31
5.2 Kjærtegn i offentligheten	32
5.3 Hvem vil man ha som statsminister	33
5.4 Juridisk kjønn	34
5.5 Tradisjonelle kjønnsroller	35
5.6 Kjønnsmangfold	36
5.7 Markering av Pride	37
6. Samliv, foreldreskap og reproduksjonsteknologi	38
6.1 Likekjønnede par som lever sammen	38
6.2 Ekteskapsinngåelse for likekjønnede	38
6.3 Likekjønnet foreldreskap	39
6.4 Adopsjon for likekjønnede par	41
6.5 Assistert befruktning	41
6.6 Surrogati	43
7. Om utvalget	44

Sammendrag

Opinion har på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomført en undersøkelse om befolkningens holdninger til lhbtqi-personer. Undersøkelsen er gjennomført tre ganger tidligere, i 2008, 2013 og 2017. Denne rapporten presenterer resultater fra årets undersøkelse og ser på hvordan holdninger til lhbtqi-personer har endret seg over tid. Spørreundersøkelsen er gjennomført i et representativt befolkningsutvalg (n=1305) i Norstats web-panel.

Flere enn før har positive holdninger til lhb-personer

Andelen som alt i alt har positive holdninger til lesbiske, homofile og bifile har vært jevnt økende over tid. I 2008 svarte litt under halvparten i befolkningen at de var positive til homofile menn og lesbiske kvinner, mens andelen i 2022 er godt over 60 prosent. Omtrent 1 av 3 svarer at de verken har positive eller negative holdninger, mens svært få har negative holdninger til homofile, lesbiske og bifile.

Det er imidlertid flere som har negative holdninger overfor homofile og bifile menn enn overfor lesbiske og bifile kvinner. Fremdeles er det rundt 10 prosent som er enig i utsagnet «sex mellom to kvinner er ganske enkelt feil» og 14 prosent som er enig i utsagnet «sex mellom to menn er ganske enkelt feil».

Vitsing om homofile menn og lesbiske kvinner må sies å være relativt utbredt, da omtrent 1 av 4 oppgir å ha fortalt vitser om homofile menn og lesbiske kvinner i løpet av de siste 12 månedene. Vitsing om lhbt-personer er vanligst blant de yngste, det vil her si personer mellom 16 og 30 år. Det er lite utbredt at man fysisk flytter seg eller tar avstand når man er tett på personer med en annen seksuell orientering enn heterofil.

Mange opptatt av likeverd og rettigheter i spørsmål om holdninger til lhbt-personer

For å forklare hva det er som påvirker variasjonen i holdninger til lhb-personer er det gjennomført en driveranalyse som måler relativ viktighet. Resultatene fra driveranalysen viser at holdninger til kjærtegn i offentligheten er det viktigste for å forklare holdninger til lhb-personer. Det betyr at aksept for at lhbt-personer holder hverandre i hånda, kysser eller klemmer i offentligheten, er sentralt for å forklare innbyggernes overordnede holdninger til lesbiske, homofile og bifile.

Når vi spør hva befolkningen er spesielt opptatt av når man svarer på spørsmål om kvinnelig og mannlig homoseksualitet, er det flere enn før som svarer med utgangspunkt i rettigheter, likeverd og romslighet, og færre som svarer med utgangspunkt i hva som er normalt, hva som er naturlig, synd og hva som er sykt og friskt.

Flere har negative holdninger til transpersoner og ikke-binære enn til homofile og lesbiske

Generelt er det flere som har negative holdninger overfor transpersoner og ikke-binære, enn overfor personer med andre seksuelle orienteringer enn heterofil. Når vi spør om overordnede holdninger til lhbt-personer, er det flest som er negative til personer som enten ser på seg selv som både kvinne og mann, eller som verken ser på seg selv som kvinne eller mann. Litt flere enn 1 av 10 har negative holdninger til transpersoner, og nesten 1 av 10 er enig i utsagnet «når jeg tenker på transpersoner, grøsser jeg».

Over tid har innbyggerne blitt mer positive til transpersoner og personer som har skiftet kjønn. I 2013 var 74 prosent uenige i utsagnet «det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en person på bussen som jeg visste var transperson». I 2022 svarer 84 prosent at de er uenige i påstanden.

På spørsmål om hvordan man stiller seg til å dele garderobe med transpersoner eller personer som har skiftet kjønn, svarer omtrent 15 prosent at dette ville vært ubehagelig, mens mellom 60 og 70

prosent er uenig i at dette ville vært ubehagelig. Flere menn enn kvinner ville syntes det var ubehagelig å dele garderobe med transpersoner og personer som har skiftet kjønn.

Variierende holdninger til kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hos barn

Omtrent 4 av 10 mener barn fra tidlig alder kan vite hvilken seksuell orientering de har og om de identifiserer seg med et annet kjønn enn de er født med. Så mange som 2 av 3 mener barn og unge som uttrykker at de er homofile, lesbiske eller bifile vil få det vanskeligere i oppveksten enn andre barn og unge. Omtrent 1 av 3 velger mellomkategorien *verken enig eller uenig* i utsagnene, som kan tyde på at mange synes det er vanskelig å ta stilling til spørsmålene som gjelder kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hos barn.

Omtrent 1 av 3 ville hatt problemer med at deres eget barn var transperson eller ikke identifiserte seg som verken gutt eller jente, mens noe færre, omtrent 15 prosent, ville hatt problemer med at ens eget barn hadde en annen seksuell orientering enn heterofil.

2 av 3 mener konverteringsterapi bør være forbudt

Årets holdningsundersøkelse har for første gang med spørsmål om befolkningens holdninger til konverteringsterapi. Omtrent 2 av 3 mener det bør være forbudt å drive konverteringsterapi. Nesten 70 prosent er uenige i utsagnene om at det er mulig å endre enten seksuell orientering eller kjønnsidentitet ved hjelp av konverteringsterapi. En del svarer *verken er enig eller uenig*, som kan tyde på at det er vanskelig å ta stilling til spørsmålene. Kun en liten andel er enig i disse utsagnene.

Kjennskap og kunnskap om interkjønntilstand er omtrent som i 2017

Begrepet interkjønn er et nytt begrep for over halvparten av befolkningen, og kjennskapet til interkjønntematikk er uendret siden 2017. For de øvrige holdningsspørsmålene knyttet til interkjønn / personer med variasjon i kroppslig utvikling, er det relativt mange som oppgir at de ikke har en mening eller at de verken er enig eller uenig i utsagnene. Dette gjelder for eksempel om interkjønntematikk bør være en del av likestillingspolitikken, og hvorvidt det er nok åpenhet i samfunnet til at man kan leve åpent som interkjønnperson.

20 prosent mener at det finnes flere enn to biologiske kjønn, mens litt over dobbelt så mange er uenig i dette.

Flere er enig enn uenig i utsagnet om at barn som blir født med interkjønntilstand bør gjennomgå kosmetisk kirurgi. Det store flertallet svarer imidlertid enten at de ikke har en mening om spørsmålet, eller at de verken er enig eller uenig. Flere enn 2 av 3 mener slik kirurgi må vente til barnet er gammelt nok til å gi samtykke selv. Det er stor grad av stabilitet i svarene knyttet til interkjønn/variasjon i kroppslig utvikling siden spørsmålene første gang ble stilt i 2017.

Et flertall synes Pride-markering er bra, men mange synes markeringen tar for stor plass

De færreste er enig i at det er bra at lhbt-personer lever skjult. Det er videre en klar økning over tid i andelen som er enig i utsagnene om at åpenhet for lhbt-personer er bra. I 2008 var 58 prosent *helt enig* i at det er bra at lesbiske og homofile ikke lever skjult. I 2017 var andelen 67 prosent, mens den i 2022 er på 76 prosent.

Årets undersøkelse inkluderer for første gang spørsmål om markering av Pride. Et stort flertall av befolkningen synes det er viktig at Pride markeres, og kun 16 prosent er uenig i dette. Samtidig er 1 av 3 enig i utsagnet «Pride-markeringen tar for stor plass».

Det store flertallet er uenige i at offentlige myndigheter og statsministeren *ikke* skal delta i Pride-markeringer. Holdningene til Pride er relativt like på tvers av aldersgrupper, men de eldste (67 år og over) er klart mindre positive til Pride enn resten av befolkningen.

Flere er uenig enn enig i at det bør innføres et tredje juridisk kjønn

I årets undersøkelse spørres det for første gang om befolkningens holdning til innføring av et tredje juridisk kjønn i Norge. Det er flere som er uenige enn som er enige i at det bør innføres et tredje juridisk kjønn. Omtrent en tredjedel av befolkningen er enten usikre i spørsmålet, eller er verken enig eller uenig. Menn er mer negative til dette enn kvinner, og eldre innbyggere er mer negative enn yngre.

Kun en svært liten andel mener barns interesser og behov ikke fullt ut kan ivaretas av lesbiske og homofile foreldre

En rekke spørsmål kartlegger befolkningens holdninger til ekteskapsinngåelse, foreldreskap og reproduksjonsteknologi for likekjønnede par. Så godt som alle mener det er greit at to personer av samme kjønn lever sammen som par. Andelen som har svart at det *i svært stor grad* er greit at to personer av samme kjønn lever sammen som par, har økt over tid. I 2008 var denne andelen 47 prosent, i 2017 var den 60 prosent og i 2022 er den på 66 prosent.

Når det gjelder ekteskapsinngåelse er det kun små andeler som er uenig i at likekjønnede par bør kunne gifte seg. Omtrent 1 av 10 er uenig i at likekjønnede bør kunne gifte seg i kirken.

75 prosent av befolkningen mener barns interesser og behov fullt ut kan ivaretas av lesbiske og homofile foreldre, og kun 8 prosent er uenige i dette. Omtrent like mange er enige i at lesbiske og homofile bør ha samme rettigheter som heterofile par når det gjelder adgang til å bli vurdert som adoptivforeldre. Oppslutningen om disse standpunktene har økt markant fra 2008 til i dag.

Omtrent halve befolkningen mener surrogati i ordnede former bør være lov i Norge. En del har ikke et klart standpunkt for eller mot, men er enten usikre eller verken enig eller uenig. Støtten til surrogati har økt jevnt over tid fra at 36 prosent var enige i 2008 til 44 prosent i 2017 til 52 prosent i 2022.

Gjennomgående mønstre i svargiving for undergrupper i befolkningen

Det er nokså konsistente mønstre når det gjelder hvordan ulike undergrupper i befolkningen svarer relativt til hverandre. På en del spørsmål gir menn uttrykk for negative holdninger til lhbtqi-personer i noe større grad enn kvinner. Det er også klare holdningsforskjeller mellom ulike aldersgrupper på mange spørsmål. Generelt gir personer under 50 år uttrykk for mer positive holdninger til lhbtqi-personer. Samtidig er det også slik at unge under 30 år oftere vitser om homofile, lesbiske og bifile, og bruker dette som kallenavn på andre.

Hvor sentralt og tettbygd man bor, gir også utslag på hvordan man svarer på holdningsspørsmål. Personer som bor i byene er mer positive til lhbtqi-personer enn de som bor på mindre steder eller på landsbygda.

Hvorvidt man har en religiøs tro påvirker også holdninger til lhbtqi-personer. Ikke-troende er mer positive til lhbt-personer og mer positive til at disse viser kjærtegn i offentligheten, enn troende.

En annen bakgrunnsvariabel som har betydning for holdninger, er hvor stor grad av kontakt man har med personer med en annen seksuell orientering enn heterofil, og personer med andre kjønnsuttrykk og kjønnsidentiteter. De som ofte er i kontakt med lhbt-personer har mer positive holdninger til disse gruppene sammenlignet med de som sjelden, eller aldri er i kontakt med lhbt-personer.

Abstract

On behalf of the Directorate for Children, Youth and Family Affairs (Bufdir), Opinion was hired to conduct a survey assessing the populations' attitude to LGBTQ+ people. The survey has been conducted three times previously, in 2008, 2013 and 2017. This report presents the results of this year's survey and assesses how people's attitudes to LGBTQ+ people has changed over time. The survey was conducted using a sample representative of the population (n=1305) in Norstats web panel.

More people than ever have positive attitudes to LGB people

The number of people who generally have a positive attitude to lesbians, gay and bisexual people has steadily increased over time. In 2008, just under half of the population responded that they were positive to gay men and lesbian women, whilst in 2022, this number is well over 60%. Approximately 1 in 3 respond that they have neither a positive or a negative attitude to this, whilst very few have a negative attitude to gay, lesbian and bisexual people.

Meanwhile, more people have a negative attitude to gay and bisexual men than they do to lesbian and bisexual women. Approximately 10% still agree with the statement that "sex between two women is simply wrong", whilst 14% agree with the statement that "sex between two men is simply wrong".

Jokes about gay men and lesbian women are relatively common, with 1 in 4 admitting to telling jokes about gay men and lesbian women in the last 12 months. Jokes about LGB people are most common among young people, i.e., those in the age group 16-30. When heterosexuals are in close proximity to someone with a different sexual orientation, it's rare for them to physically move or distance themselves from this person.

Equal rights and equality are important to many when it comes to attitudes about LGB

In order to explain what it is that influence the variation in attitudes to LGB people, we have conducted a driver analysis measuring relative importance. The results of the driver analysis show that the attitudes to public display of affection (PDA) is of primary importance when understanding the attitudes to LGB people. Accepting that LGB hold hands, kiss or hug in public is central to understanding the populations' overall attitudes to gay, lesbian and bisexual people.

When we ask what is particularly important to the population when it comes to questions about male and female homosexuality, more people than before mention equal rights, equality and inclusivity, and fewer people mention what's normal, what's natural, sins, and what is right vs wrong/sick.

More people have negative attitudes to transsexual and non-binary people than they do to gay and lesbians

In general, more people have a negative attitude to transsexuals and non-binary than they do to people with other sexual preferences other than heterosexuals. When we ask about overall attitudes to LGBTQ+ people, the majority are negative to people who either consider themselves a man and a woman, or those who consider themselves neither a man or a woman. A little more than 1 in 10 have negative attitudes to transsexuals, and nearly 1 in 10 agree with the statement "I shudder when I think of transsexuals".

Over time, the attitude has become more positive to transsexuals and people who have gone through gender reassignment. In 2013, 74% disagreed with the statement «I would be uncomfortable sitting next to a transsexual person on the bus», compared to 84% in 2022.

When asked about attitudes to sharing a wardrobe with transsexual people or people who have gone through gender reassignment, approx. 15% say that this would be uncomfortable, whilst 60-70%

disagree that it would be uncomfortable. More men than women would find it uncomfortable to share a wardrobe with transsexual people or people who have gone through gender reassignment.

Varying attitudes to gender identity and gender expression among children

Approx. 4 in 10 think that children know their sexual orientation from a young age, and whether they identify with another gender than the one they are born as. As many as 2 in 3 say that children and young people expressing that they are gay, lesbian or bisexual will have a more challenging youth than other children and young people. Approx. 1 in 3 choose the middle category of «neither agree or disagree» with the statements, which might indicate that people find it difficult to have opinions regarding gender identity and expression in children.

Approx. 1 in 3 would find it problematic if their own children were transsexual or if they didn't identify as neither girl or boy, whilst slightly fewer, approx. 15%, would have an issue with their own children having a different sexual orientation other than heterosexual.

2 in 3 thinks that conversion therapy should be banned

This year's survey includes a question about people's attitude to conversion therapy, for the first time ever. Approx. 2 in 3 say that conversion therapy should be banned. Almost 70% disagree with the statements that it is possible to change people's sexual orientation or gender identity using conversion therapy. Some reply that they *neither agree or disagree*, which might indicate that they find it difficult to form an opinion one way or another. Only a small number of people agree with these statements.

Knowledge about intersex is approximately the same as in 2017

The term intersex is a new term to more than half of the population, and the knowledge about intersex remain unchanged since 2017. The remaining questions of attitude linked to intersex / people with a variation in gender development, relatively many people say they don't have an opinion or that they neither agree or disagree with the statements. One example is on the matter of whether intersex issues should be included in the equal rights policies, another is whether society is open minded enough for people to be able to live openly as intersexual.

20% say there is more than two biological genders, whilst slightly more than twice as many disagree with this statement.

More people agree than disagree with the statement that children born with intersex issues should have cosmetic surgery. The vast majority however, reply that they don't have an opinion on the matter, or that they neither agree or disagree. More than 2 in 3 respond that surgery such as this should wait until the child is old enough to consent to their own treatment. There is a high level of stability in the answers linked to intersex / variation in gender development since the questions were first asked in 2017.

The majority thinks it's good to celebrate Pride, though many say it takes up too much space

Very few people say it's good for LGBTQ+ people to live in hiding. Furthermore, there has been a clear increase over time in the number of people who agree with the statements related to openness for LGBTQ+ people. In 2008, 58% *completely agreed* that it is good for gay and lesbians not to live in hiding. In 2017, this increased to 67% and in 2022, to 76%.

This year's survey include questions about the celebration of Pride for the first time ever. The vast majority of the population think it's important to celebrate Pride, and only 16% disagree. Meanwhile, 1 in 3 agree with the statement "The celebration of Pride takes up too much space".

The vast majority disagree that public authority figures and the Prime Minister should NOT take part in the celebration of Pride. The attitude to Pride is pretty much the same across various age groups, though the oldest (67+) are noticeably less positive to Pride than the rest of the population.

More people disagree than agree to the introduction of a third legal gender

For the first time ever, this year's survey asks about the populations' attitude to the introduction of a third legal gender in Norway. More people disagree than agree to the introduction of a third legal gender. Approx. 1/3 of the population are either unsure about the question or reply that they neither agree or disagree. The men are more negative to this than the women, and the older population are more negative to this than the younger ones.

Only a very small number of people say that gay and lesbian parents cannot fully maintain the best interests and needs of a child

A number of questions map out the populations' attitudes to marriage, parenting and reproduction technology for same sex couples. Pretty much everyone respond that it is ok for two people of the same gender to live together as a couple. The number of respondents answering that it is *totally acceptable* for two people of the same gender to live together as a couple, have increased over time. In 2008, this was at 47%, increasing to 60% in 2017 and 66% in 2022.

When it comes to marriage, there are only a small number of people who disagree that same sex couples should be allowed to get married. Approx. 1 in 10 doesn't think same sex couples should be allowed to get married in church.

75% of the population respond that the needs and interests of children can be fully maintained by gay and lesbian parents, and only 8% disagree. About the same number of people agree that lesbian and gay people should have the same rights as heterosexual couples regarding the right to be considered as adoptive parents. The support for this has increased significantly from 2008 until present time.

Approx. 50% of the population respond that organised surrogacy should be legal in Norway. Some are unable to take a stand for or against this, feeling either unsure or not agreeing or disagreeing. The support for surrogacy has steadily increased from 36% in 2008 to 44% in 2017 and 52% in 2022.

Consistent response patterns in population subgroups

The patterns are quite consistent when it comes to how various subgroups of the population respond, relative to one another. On some questions, men express a somewhat more negative attitude to LGBTQ+ people than women. There are also obvious differences in attitudes between various age groups on a number of questions. Generally, those under 50 have a more positive attitude to LGBTQ+ people. Meanwhile, young people under 30 make more jokes about gay, lesbian and bisexual people, and use this more in name calling.

Another thing that affects people's attitudes, is where people live and population density. Those who live in the cities are more positive to LGBTQ+ people than those who live in less densely populated areas or on the countryside.

Religious beliefs also affect people's attitudes to LGBTQ+ people. Atheists are more positive to LGBTQ+ people and more positive to PDA's than religious people.

Another variable affecting attitudes, is the level of contact someone has with people with a different sexual orientation than heterosexuals, and people with other gender expressions and identities. Those who are in regular contact with LGBTQ+ people have a more positive attitude to these groups, compared to those who rarely or never are in contact with LGBTQ+ people.

1. Innledning

Opinion har på oppdrag fra Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir) gjennomført en representativ befolkningsundersøkelse som kartlegger holdninger til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner, interkjønn / personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling og queer (heretter forkortet lhbtqi-personer). Tilsvarende undersøkelser ble gjennomført i 2008, 2013 og 2017, og denne rapporten gir en oversikt både over resultatene fra årets måling, og hvordan holdningene til lhbtqi-personer har utviklet seg over tid.

1.1 Bakgrunn for oppdraget

Ifølge SSBs undersøkelse om livskvalitet¹ fra 2021 har skeive (personer som oppgir at de er homofile, lesbiske, bifile eller har annen seksuell identitet) lavere livskvalitet enn den øvrige befolkningen. Dette betyr blant annet at disse gruppene er mindre fornøyde med livet og egen livssituasjon. I tillegg opplever de mindre mestring, mindre positive følelser og mindre givende sosiale relasjoner sammenlignet med resten av befolkningen. Videre viser undersøkelsen at det å ha opplevd diskriminering har stor betydning for livskvalitet. Innbyggernes holdninger kan påvirke selvoppfattelsen blant lhbtqi-personer og hvilket handlingsrom for åpenhet man har i hverdagen. Negative holdninger i befolkningen kan dessuten føre til diskriminering og andre negative reaksjoner som kan påvirke skeives levekår og deltakelse i samfunnet. Holdningsundersøkelsen kan derfor brukes som en proxy-indikator for levekårene blant lhbtqi-personer.

Undersøkelsene i 2008 og 2013 målte hovedsakelig holdninger til lhbt-personer, og i 2017 ble det inkludert spørsmål om holdninger til interkjønnpersoner / personer med variasjon i kroppslig kjønnsutvikling. Holdninger til queer-personer har ikke eksplisitt vært inkludert i undersøkelsene, ettersom queer (norsk: skeiv) mer er en samlebetegnelse for alle som bryter med normer for kjønn og seksualitet.

I årets undersøkelse er det lagt til spørsmål om flere nye temaer, herunder holdning til konverteringsterapi, holdning til markering av Pride, og holdning til kjønnsdelte rom. Sistnevnte handler i denne undersøkelsen om hvordan man forholder seg til steder som herre- og damegarderober for transpersoner og personer som har gjennomgått kjønnsbekreftende behandling.

1.2 Leserveiledning

I kapittel 2 gjør vi rede for metode, utvalg og analyseteknikker. I kapittel 3 til 6 presenteres resultatene fra undersøkelsen inndelt etter tema. I kapittel 7 finnes en oversikt over utvalget i tabellform.

Dataene er fremstilt grafisk i figurer og tabeller. I teksten under hver figur/tabell angis spørsmålsformuleringen. Begrepsdefinisjoner og andre opplysninger står i fotnoter der det er relevant.

¹ Livskvalitet i Norge 2021:

<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/levekar/artikler/livskvalitet-i-norge-2021>

2. Metode og gjennomføring

I dette kapittelet gjør vi rede for metoden som er brukt for å samle inn data, utvalg og vekting, analyser av data og hvordan resultatene skal leses.

2.1 Beskrivelse av metode og utvalg

Befolkningsundersøkelsen om holdninger til lhbtqi-personer er altså gjennomført tre ganger tidligere, i 2008, 2013 og 2017. Ved alle fire runder er dataene samlet inn i Norstats befolkningspanel, der deltakerne på forhånd har sagt seg villige til å delta i spørreundersøkelser. Norstats panel er Norges største befolkningspanel med mer enn 100 000 panelister, som hovedsakelig er rekruttert gjennom representative telefonundersøkelser. Utvalgene anses som representative for befolkningen i Norge som bruker internett (web-befolkningen). Opinion har stått for administreringen av datainnsamlingen og prosjektet ved alle tidligere gjennomføringer. I denne rapporten vil vi hovedsakelig konsentrere oss om dataene som er samlet inn i 2022, samtidig som vi vil bruke tallene fra 2008, 2013 og 2017 til å sammenligne resultater over tid.

Undersøkelsen er besvart av 1305 personer fra 16 år og oppover. Datainnsamlingen ble gjennomført i april 2022. Spørreskjema besto hovedsakelig av utsagnsspørsmål der respondentene skulle ta stilling til et utsagn og besvare dette på en semantisk skala (for eksempel fra positiv til negativ, enig eller uenig osv.). Gjennomsnittlig svartid var omtrent 20 minutter, og undersøkelsen må derfor sies å være omfattende.

Dataene ved alle gjennomføringstidspunkt er vektet på variablene alder, kjønn og geografi.

2.2 Analyse og fremstilling av resultater

Dataene er hovedsakelig presentert med deskriptive krysstabellsanalyser, og fremstilt i grafer og enkelte steder tabeller. I figurteksten over grafen står spørsmålet respondentene har tatt stilling til, og under grafen fremkommer skalaen som svarene fordeler seg på. I tekst beskriver vi resultatene overordnet, og hvordan svarmønstrene varierer med ulike undergrupper. Alle tall i figurer er i prosent dersom ikke annet er oppgitt.

Tolkningen av resultatene er relativ, og vil for hvert spørsmål avhenge av resultatene for gruppene som sammenlignes med hverandre, og resultatene fra de tidligere rundene av undersøkelsen. Dersom en gruppe skiller seg ut, eller resultatet er forskjellig fra de tidligere gjennomføringene, er dette kommentert i teksten. Kun forskjeller og endringer over tid som er statistisk signifikante er kommentert.

Utsagnene respondentene har tatt stilling til, er formulert i både positiv og negativ retning, og en høy skår kan derfor representere både positive og negative holdninger. I noen figurer vil en i hovedsak grønn søyle indikere at de fleste er enig i et *positivt* formulert utsagn, mens i andre tilfeller kan mye grønt vise til høy grad av enighet i en *negativt* formulert påstand.

I de fleste figurene viser vi hele svarfordelingen, altså hvordan svarene på spørsmålet er fordelt på hele skalaen som er brukt. I noen enkelttilfeller viser figuren kun de som har svart helt enig og litt enig, andelen som har svart «Ja» eller lignende. Dette fremkommer i figurteksten.

2.2.1 Oversikt over undergrupper

Figurene viser resultater for hele utvalget samlet, altså for alle som er spurt. I teksten har vi imidlertid kommentert forskjeller mellom undergrupper av de spurte. Vi har kartlagt en rekke bakgrunnsvariabler i undersøkelsen, og det finnes en oversikt over disse i kapittel 7. Nedenfor vises en liste over hvilke undergrupper vi hovedsakelig kommenterer i rapporten, og hvordan disse er inndelt.

- Kjønn (kvinne/mann)
- Alder (under 30 år, 30-39 år, 40-49 år, 50-66 år og 67+ år)
- Utdanningsnivå (grunnskole og videregående skole, universitet og høyskole inntil 3 år, universitet og høyskole utover 3 år, annet)
- Bosted / sentralitet (Oslo, by med mer enn 50 000 innbyggere, by med mellom 5000 og 50 000 innbyggere, by/tettsted med 2000 – 4999 innbyggere, landsbygda/mindre enn 2000 innbyggere)
- Religjøsitet (troende, litt troende, ikke troende)²
- Hyppighet på kontakt med lhb-personer (månedlig og oftere, sjeldnere enn månedlig, aldri)³

2.2.2 Driveranalyse

For å undersøke hva det er som forklarer holdninger til lesbiske, homofile og bifile personer, er det gjennomført en driveranalyse som måler relativ viktighet. Hensikten med en slik analyse er å undersøke hvilke holdningsdimensjoner som er viktigst for å forklare i hvilken grad man er positiv til lhb-personer.

Analysen er gjennomført i to steg. I første steg er det gjennomført en faktoranalyse der vi har sett på alle holdningsspørsmålene samlet for å undersøke hvilke spørsmål som utgjør felles holdningsdimensjoner. Ut fra dette er det konstruert samlemål som brukes som uavhengige variabler. Deretter er det gjennomført en driveranalyse som måler relativ viktighet, hvor man ser på hvilke av de uavhengige variablene som er viktigst for å forklare holdningene til lhb-personer.

Nedenfor følger en beskrivelse av faktoranalyse og driveranalyse.

Faktoranalyse

For å identifisere hvilke underliggende dimensjoner som finnes i datamaterialet, er det gjennomført en faktoranalyse. Hensikten med en faktoranalyse, er å undersøke om spørsmålene i undersøkelsen måler ulike aspekter av overordnede holdningsdimensjoner.

Videre er faktoranalyse godt egnet for å redusere problemer med multikollinearitet når man gjør en regresjonsanalyse. Multikollinearitet betyr at det er en sterk lineær sammenheng mellom to eller flere uavhengige variabler. I datasettet for denne undersøkelsen, er det mange variabler som i stor grad korrelerer med hverandre. Dersom man hadde benyttet alle enkeltvariablene i en regresjonsanalyse, ville man derfor fått problemer med multikollinearitet. Faktoranalyse er også godt egnet som dataminimerende metode, ved at man konstruere samlemål som måler de overordnede dimensjonene i datasettet. Dette gjør det lettere å få oversikt over de statistiske sammenhengene i datamaterialet.

² Religjøsitet er basert på spørsmålet «Dersom du tenker på ditt forhold til religion, hvor vil du plassere deg selv?» med svarskala fra 1 (ikke troende) til 7 (troende), hvor verdiene 1-2 er omkodet til ikke troende, 3-5 til litt troende og 6-7 til troende.

³ Hyppighet på kontakt er basert på spørsmålene om hvor ofte man snakker med/har kontakt med en person som er henholdsvis lesbisk jente/kvinne; homofil gutt/mann; bifil jente/kvinne; bifil gutt/mann og transperson.

Faktoranalysen er gjennomført ved å analysere alle holdningsvariablene samlet, for å se hvilke variabler som måler de samme holdningsdimensjonene. Deretter er det konstruert samlemål for de variablene som måler de felles holdningsdimensjonene.

Gjennom faktoranalysen har vi kommet frem til seks variabler (tabell 1, side 10) som utgjør overordnede holdninger. Vi kan derfor si at disse utgjør seks ulike holdningsdimensjoner.

Driveranalyse og relativ viktighet

For å undersøke hvilke uavhengige variabler som forklarer holdninger til lesbiske, homofile og bifile, er det gjennomført en driveranalyse som måler relativ viktighet. Dette er et alternativ til lineær regresjonsanalyse, som løser problemene med multikollinearitet (sammenheng mellom forklaringsvariabler) ved å gjøre om variablene til ikke-korrelerte variabler. Når man i tillegg benytter samlemål basert på faktoranalysen, er analysen godt sikret mot multikollinearitet.

På samme måte som en regresjonsanalyse, vil en analyse av relativ viktighet kunne si noe om hvilken retning en uavhengig variabel påvirker den avhengige variabelen. For eksempel om fravær av fordommer mot homofile og lesbiske medfører at en er mer eller mindre positive til homofile, eller om man er troende medfører at en er mer eller mindre positiv til homofile. Det er imidlertid vel så interessant i denne sammenhengen å se på hvor viktig hver av de uavhengige variablene er for å forklare den avhengige variabelen. Ved å bruke relativ viktighet kan man analysere den relative viktigheten mellom de uavhengige variablene. Det vil si at analysen gir svar på hvor stor forklaringskraft hver uavhengig variabel har for variasjonen i den avhengige variabelen, i tillegg til at man kan rangere viktigheten (forklaringskraften) for de uavhengige variablene.

Eksempelvis analyseres dette ved å se på hvor viktig tro (religiøsitet) er for å forklare den generelle holdningen til homofile, sammenlignet med viktigheten av andre uavhengige variabler (for eksempel fravær av fordommer og holdninger til kjærtegn i offentligheten). På bakgrunn av dette kan en si noe om hvilken uavhengig variabel som er viktigst for å forklare variasjonen i den avhengige variabelen.

Resultatene fra driveranalysen og hva som er de viktigste forklaringsfaktorene for holdninger til lhb-personer finnes i kapittel 3.3.

2.3 Sammenligning av resultater over tid

For å kunne sammenligne holdninger over tid, er det lagt vekt på å beholde så mange spørsmål som mulig fra undersøkelsene i 2008, 2013 og 2017, samt å bevare den originale spørsmålsformuleringen. Endringen fra forrige gjennomføring til årets gjennomføring har hovedsakelig handlet om å kutte enkelte spørsmål og legge til spørsmål om noen helt nye tema. Dette bidrar til å sikre god validitet i undersøkelsen, ved at den har spørsmål, problemstillinger og formuleringer som er i tråd med og relevant i dagens kontekst.

Det er kun i få spørsmål gjort endringer i formuleringer som kan ha betydning for svarmønstre. For eksempel er det et par steder lagt til «bifil» i et spørsmål som opprinnelig har handlet kun om homofile og lesbiske. I et tilfelle er en semantisk fempunktsskala endret til Ja/Nei-skala. I de tilfellene sammenligninger over tid bør gjøres med varsomhet, vil vi opplyse om det i teksten.

Tabell 1. Oversikt over samlemål.

Fravær av fordommer

- Det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en mann på bussen som jeg visste var homofil
- Det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en kvinne på bussen som jeg visste var lesbisk
- Det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en person på bussen som jeg visste var transperson
- Når jeg tenker på transpersoner, grøsser jeg
- Det ville vært ubehagelig å dele garderobe med en jeg visste at hadde skiftet kjønn
- Det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en person på bussen som jeg visste hadde mottatt kjønnsbekreftende medisinsk behandling
- Når jeg tenker på personer som har skiftet kjønn, grøsser jeg
- Det ville være vanskelig å arbeide sammen med en transperson

Familieforhold / oppvekst

- Lesbiske par bør ha samme rettigheter som heterofile par når det gjelder adgang til å bli vurdert som adoptivforeldre
- Homofile par (menn) bør ha samme rettigheter som heterofile par når det gjelder adgang til å bli vurdert som adoptivforeldre
- Lesbiske par bør ha samme rett til assistert befruktning som heterofile par
- Assistert befruktning bør forbeholdes heterofile par
- Barn tar skade av å vokse opp med to lesbiske kvinner som foreldre
- Barn tar skade av å vokse opp med to homofile menn som foreldre
- Barn som vokser opp hos lesbiske kvinner greier seg like bra som andre barn
- Barn som vokser opp hos homofile menn greier seg like bra som andre barn
- Barns interesser og behov kan fullt ut ivaretas av lesbiske og homofile foreldre

Kjærtegn i offentligheten

- At to kvinner (jenter) holder hverandre i hånden på et offentlig sted?
- At to menn (gutter) holder hverandre i hånden på et offentlig sted?
- At en mann(gutt) og en kvinne(jente) holder hverandre i hånden på et offentlig sted?
- At to personer som ikke passer med noen av de tradisjonelle kjønnskategoriene, holder hverandre i hånden på offentlig sted?
- At to kvinner (jenter) kysser på et offentlig sted?
- At to menn (gutter) kysser på et offentlig sted? At en mann(gutt) og en kvinne(jente) kysser på et offentlig sted?
- At to personer som ikke passer med noen av de tradisjonelle kjønnskategoriene, kysser på et offentlig sted?

Ikke-tradisjonelle kjønnsroller

- De tradisjonelle kjønnsrollene fungerer ofte hemmende
- Det er bra at noen personer tenker på seg selv som både kvinne og mann
- De færreste er verken helt heterofile eller helt homofile/lesbiske, de fleste kan i ulik grad være tiltrukket av mennesker av både sitt eget og motsatt kjønn
- Offentlige myndigheter bør ikke markere Pride
- Pride-markeringen tar for stor plass

Åpenhet

- Det er bra at lesbiske og homofile ikke lever skjult
- Det er bra at transpersoner ikke lever skjult
- Det er bra for barn å vite at noen er heterofile mens andre er homofile eller bifile
- Alle nyter godt av å leve i et samfunn der lesbiske, homofile, bifile og transpersoner kan være åpne

Konverteringsterapi

- Det bør være forbudt å drive konverteringsterapi
- Det er mulig å endre seksuell orientering ved hjelp av konverteringsterapi
- Det er mulig å endre kjønnsidentitet ved hjelp av konverteringsterapi

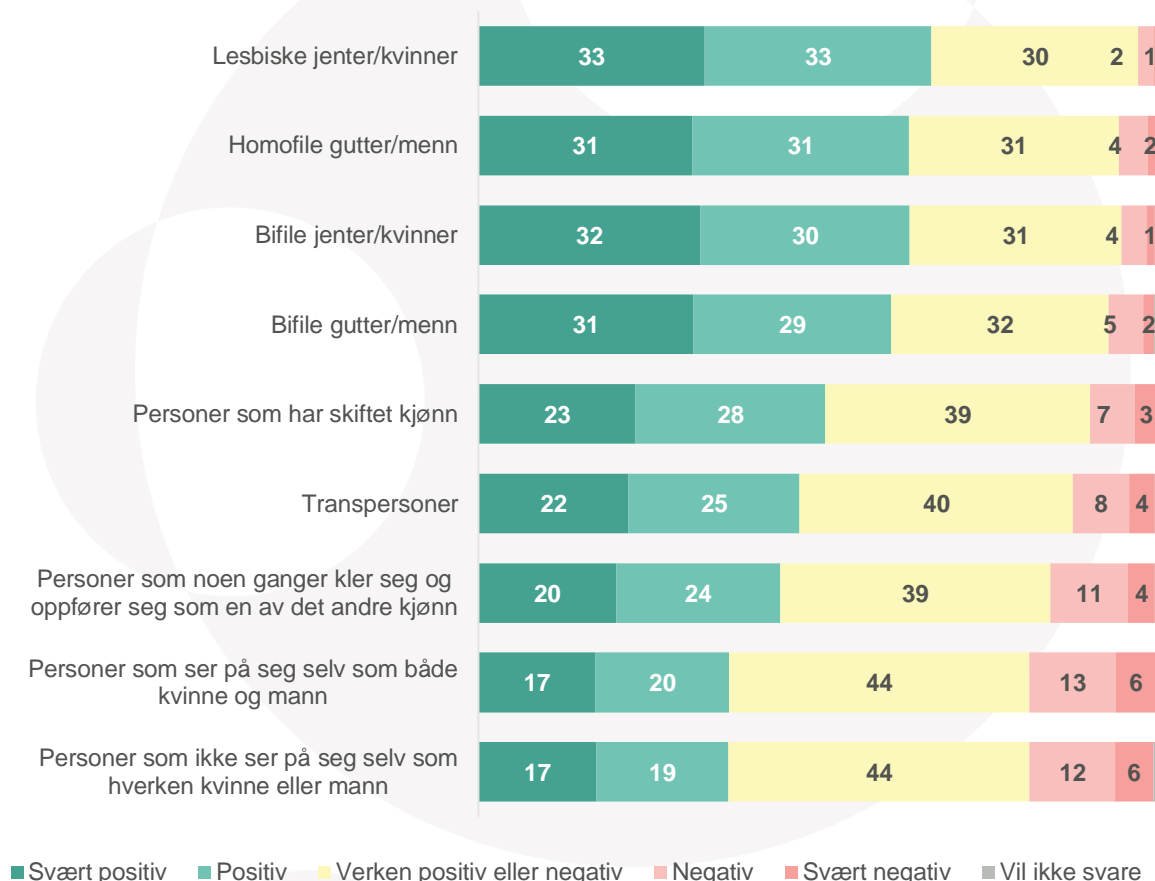
3. Holdninger til lhbt-personer

Dette første analysekapittelet viser resultater for spørsmålene i undersøkelsen som kartlegger befolkningens holdninger til lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Først ser vi på svarene på de overordnede holdningsspørsmålene, deretter på spørsmålene med negativt formulerte utsagn om lhbt-personer. Kapittelet inneholder også resultatene fra en regresjonsanalyse som sier noe om hvilke variabler som har forklaringskraft på variasjonen i holdninger til lesbiske, homofile og bifile. Videre inneholder kapittelet resultater for mer spesifikke tema som holdninger til konverteringsterapi, variasjon i kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet hos barn, og bruk av kjønnsdelte rom i offentligheten, som garderober.

3.1 Overordnede holdninger til lhbt-personer

Figur 1 viser resultater på overordnede holdningsspørsmål om lhbt-personer. Spørsmålene er stilt som «alt-i-alt»-formulering, og kom helt først i spørreundersøkelsen, slik at svarene i minst mulig grad har påvirket mer detaljerte spørsmål lenger ut i undersøkelsen.

Figur 1. Overordnede holdninger til lhbt-personer. Alt i alt, hva er din holdning til...?

Når man ser på innbyggernes holdninger til lesbiske jenter/kvinner, svarer 2 av 3 at de er positive (svært positiv eller positiv), mens omtrent 1 av 3 svarer at de verken har positive eller negative holdninger. Svært få har negative holdninger (kun 3 prosent). Fordelingen for holdninger til homofile gutter/menn er nokså lik, og svarfordelingen er kun noen prosentpoeng annerledes enn for lesbiske. Det samme gjelder holdningen til bifile kvinner og bifile menn. Imidlertid er det gjennomgående slik at

det er noen prosentpoeng færre som er positive til homofile og bifile menn enn til lesbiske og bifile kvinner. Det er kun forskjellen mellom andelene som er positive til lesbiske jenter/kvinner og homofile gutter/menn som er statistisk signifikant.

På de fem nederste søylene ser vi fordelingen på spørsmålene om holdninger til transpersoner, samt personer som har skiftet kjønn. Det første vi kan merke oss er at fordelingen på svarskalaen er nokså lik som for homofile, lesbiske og bifile, altså at langt flere har positive holdninger enn negative holdninger. Gjennomgående er det større andeler som svarer at de verken eller positive eller negative til transpersoner og personer som har skiftet kjønn. Disse andelene ligger mellom 39 og 44 prosent. Dette kan være et uttrykk for at mange ikke har inngående kjennskap til hva det vil si å være transperson. Størst andel negative holdninger er det til personer som er ikke-binære, det vil si personer som enten ser på seg selv som både mann og kvinne, eller personer som ikke ser på seg selv som verken mann eller kvinne. Henholdsvis 19 og 18 prosent har negative holdninger til disse gruppene.

Resultatene viser at kvinner er mer positive til lhbt-personer enn menn. Forskjellen er gjeldende for alle holdningsspørsmålene ovenfor. Videre er det noen tydelige aldersforskjeller. Sammenlignet med eldre innbyggere, er aldersgruppen 16-39 år gjennomgående mer positive til lesbiske, homofile, transpersoner, personer som noen ganger kler seg og oppfører seg som en av det andre kjønn og personer som ser på seg selv som *både* kvinne og mann. Når det gjelder holdninger til personer som ikke ser på seg selv *verken* kvinne eller mann, er forskjellen mellom aldersgruppene mindre tydelig, men innbyggere i alderen 67 år og eldre er mer negative enn de under 67 år.

Resultatene viser også at holdninger til lhbt-personer henger sammen med befolkningstettheten der man bor (graden av sentralitet). De som bor på landsbygda (steder med mindre enn 2000 innbyggere) og i by/tettsted (mellom 2000 og 5000 innbyggere), er generelt mindre positive til lhbt-personer enn innbyggere som bor i by mellom 5000 og 50 000 innbyggere og by med mer enn 50 000 innbyggere.

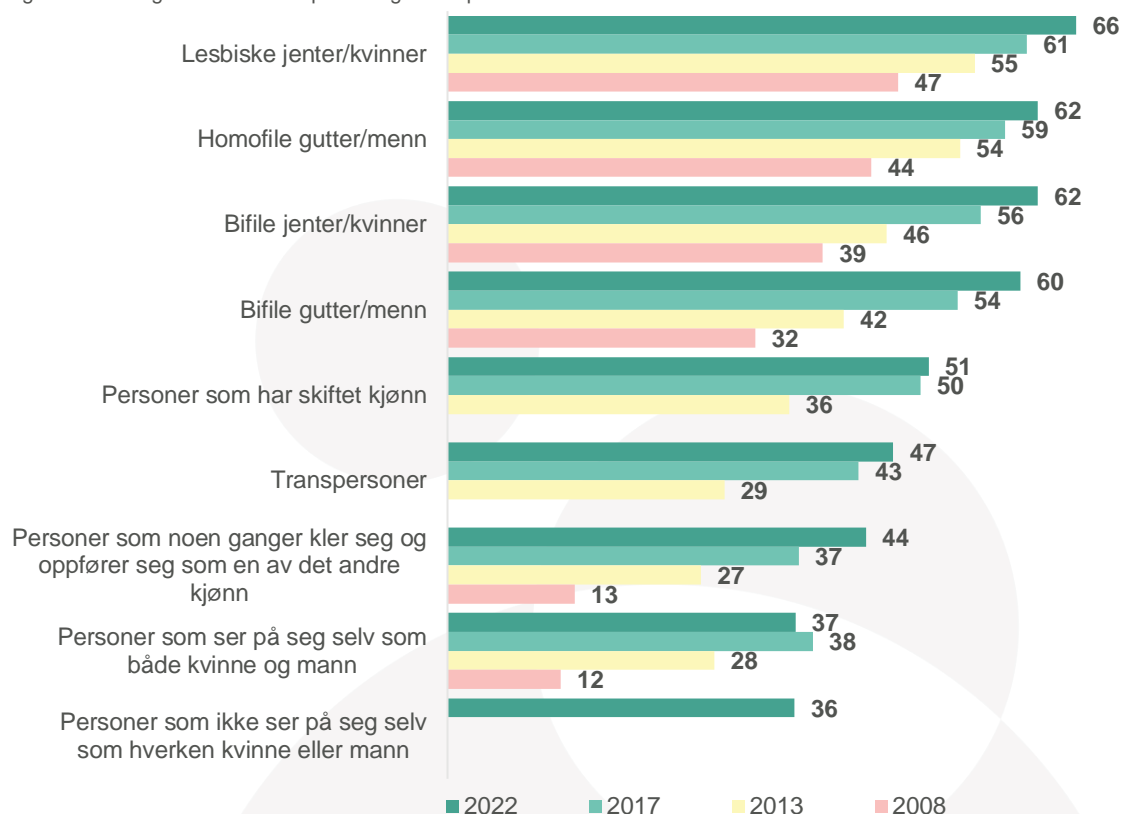
Ellers viser nedbrytningene at innbyggere som er ofte i kontakt med lhbt-personer og innbyggere som ikke er troende, er mer positive til lhbt-personer enn henholdsvis de som sjeldent/aldri er i kontakt med lhbt-personer og innbyggere som er troende.

3.1.1 Utvikling av overordnede holdninger over tid

Befolkningens holdninger til lhbt-personer har blitt mer positive over tid. I 2008 var andelen som oppga at de var positive eller svært positive til lesbiske kvinner/jenter 47 prosent, mot 66 prosent i 2022. Det har også vært en økning fra forrige gang undersøkelsen ble gjennomført (61 prosent positive i 2017). Tilsvarende andel som var positive til homofile gutter/menn var 44 prosent i 2008, mot 62 prosent nå. Her har det imidlertid ikke vært en signifikant økning siden 2017.

Innbyggerne har også blitt mer positive til bifile over tid: I 2008 var 39 prosent positive til bifile jenter/kvinner, mens tilsvarende andel i år er 62 prosent. Andelen som er positive til bifile gutter/menn har også økt fra 32 prosent i 2008 til 60 prosent i 2022.

Figur 2. Utvikling over tid. Andel positiv og svært positiv sammenslått.

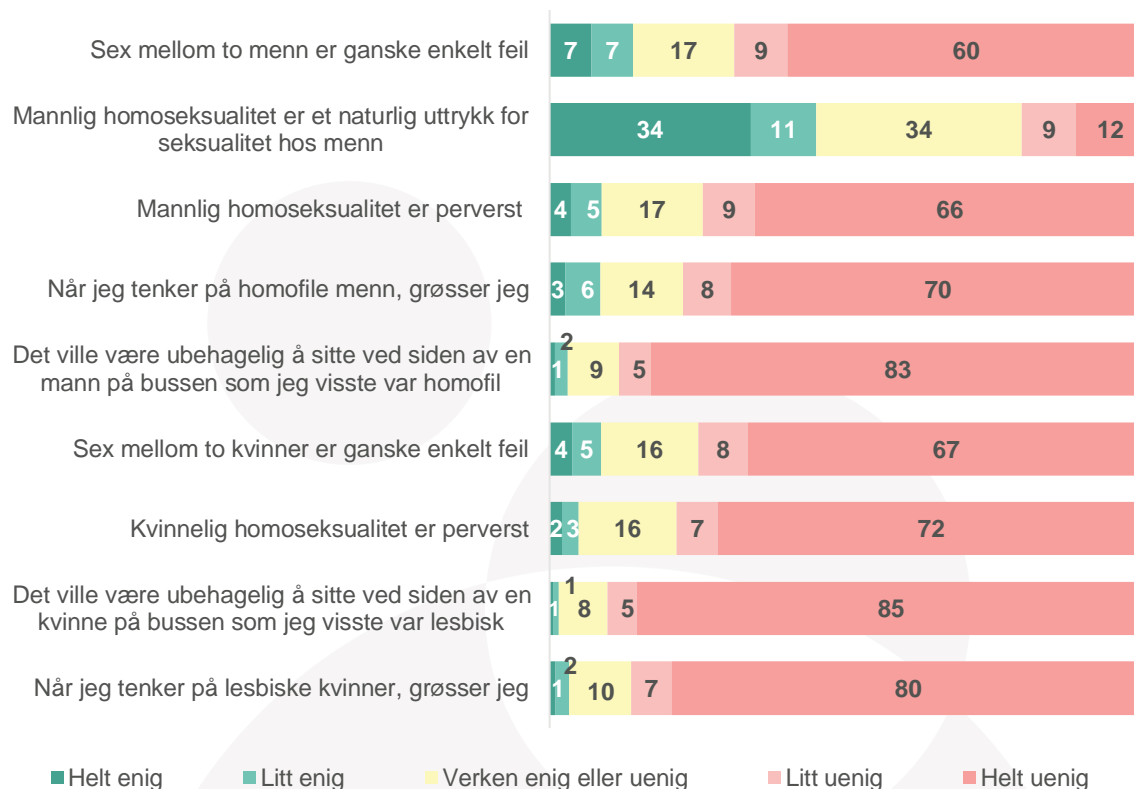
2013 var første året det ble stilt spørsmål om holdninger til transpersoner, og den gang oppga 29 prosent at de var positive, mens andelen i år er 47 prosent. Andelen som er positive til personer som har skiftet kjønn har økt fra 36 prosent i 2013 til 51 prosent i 2022. Den største økningen i andelen positive ser vi imidlertid på holdninger til personer som noen ganger kler seg og oppfører seg som en av det andre kjønn, fra 13 prosent i 2008 til 44 prosent i dag. Innbyggerne har også blitt vesentlig mer positive til personer som ser på seg selv som både kvinne og mann, hvor andelen var 12 prosent i 2008 og 37 prosent i 2022.

3.2 Negative holdninger til lesbiske og homofile

Figur 3 viser en rekke utsagn som skal fange opp holdninger til lesbiske og homofile. De fleste utsagnene er formulert negativt, som betyr at jo større det grønne feltet i figuren er, jo mer enig er man i de negative utsagnene.

I påstandene ovenfor ser vi at det er en klart større andel som er uenig i påstandene enn enig. Unntaket er det ene utsagnet som er formulert positivt, «mannlig homoseksualitet er et naturlig uttrykk for seksualitet hos menn», hvor 45 prosent er enig, mens 21 prosent er uenig. Et annet trekk når man ser på påstandene samlet, er at innbyggerne i noe større grad er enige i påstandene som gjelder menn sammenlignet med tilsvarende påstander om kvinner. Befolkningen er altså noe mer positive til lesbiske kvinner enn til homofile menn.

Figur 3. Holdninger til lesbiske og homofile. Hvor enig eller uenig er du i påstandene?

Når innbyggerne blir bedt om å ta stilling til utsagnet «sex mellom to menn er ganske enkelt feil», svarer 14 prosent at de er enige i dette. En mindre prosentandel er enige i at «sex mellom to kvinner er feil» (9 prosent). Videre er 9 prosent enige i at man grøsser når en tenker på homofile menn. Tilsvarende andel som grøsser når en tenker på lesbiske kvinner er 3 prosent, noe som er en signifikant mindre andel.

Når resultatene brytes ned på undergruppene, ser vi at eldre innbyggere i mindre grad har positive holdninger til lesbiske og homofile: Innbyggerne over 50 år er i større grad enige i påstandene om at sex mellom to menn ganske enkelt er feil, at mannlig homoseksualitet er perverst og at man grøsser når en tenker på homofile menn. I tillegg er andelen som er enige i utsagnet «mannlig homoseksualitet er et naturlig uttrykk for seksualitet hos menn» mindre blant de som er 50 år og eldre, enn blant de som er yngre. For utsagnet det ville vært ubehagelig å sitte ved siden av en mann som man vet er homofil, er det aldersgruppen 30-49 år som er mest uenige.

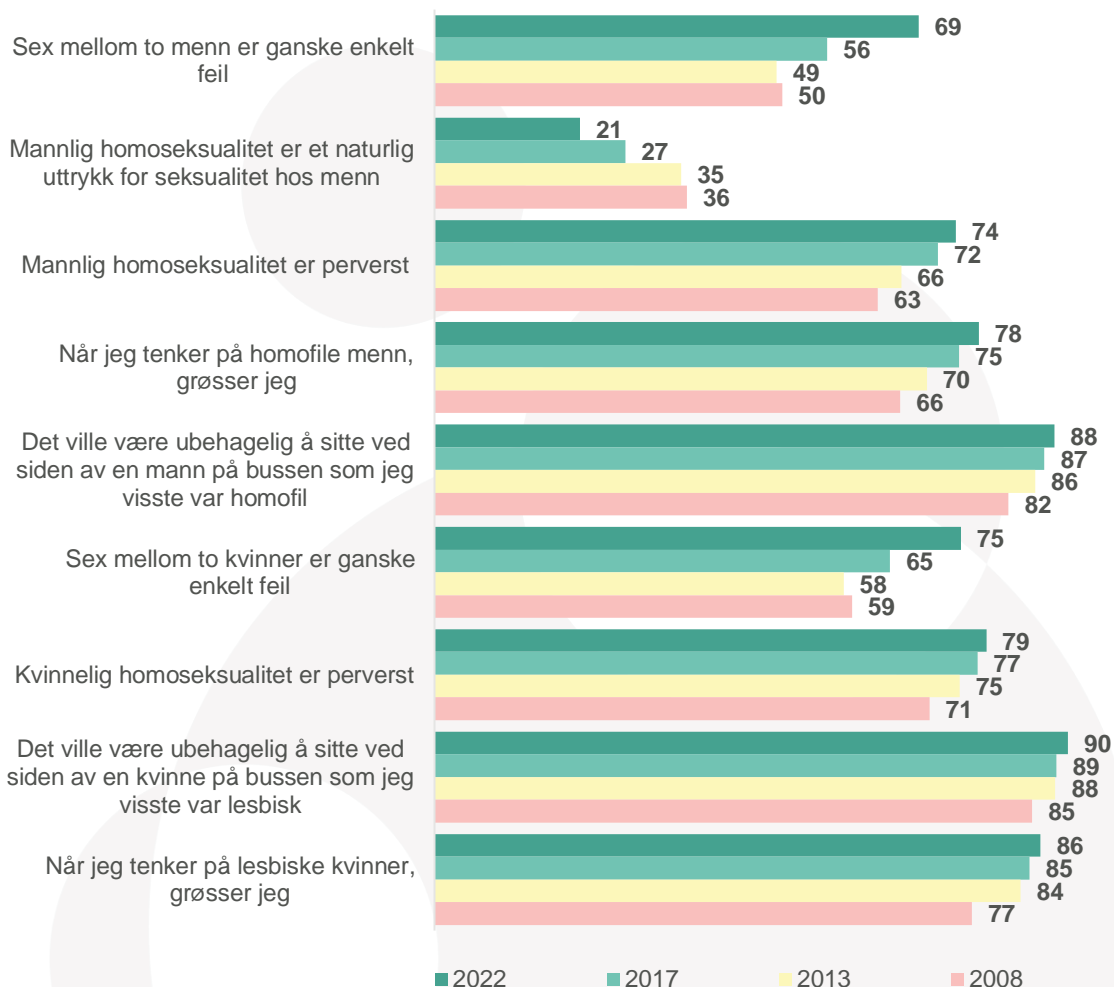
De over 50 år er også i størst grad enige i utsagnet «sex mellom to kvinner er ganske enkelt feil». Ellers ser vi at aldersgruppen 30-49 år er mest uenige i at kvinnelig homoseksualitet er perverst, at det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en kvinne på bussen som en vet er lesbisk og at man grøsser når en tenker på lesbiske kvinner. Innbyggerne under 30 år og de som er 50 år eller eldre, er i mindre grad uenige i disse påstandene.

Også for disse utsagnene er det tydelige forskjeller mellom innbyggere som bor i sentrale strøk og de som ikke bor i sentrale strøk. Det er gjennomgående for alle påstandene at de som bor i de minst sentrale strøkene i mindre grad har positive holdninger til lesbiske og homofile sammenlignet med de som bor i sentrale strøk. Likevel er det også blant innbyggerne som bor i de minst sentrale strøkene, et klart flertall som svarer at de er uenige i de negative påstandene om lesbiske og homofile.

Ellers ser vi også her at kjønn, kontakt med lhbt-personer og religiøsitet har betydning for hvordan innbyggerne stiller seg til utsagnene. Kvinner er gjennomgående mer positive til lhbt-personer enn

menn, og de som ofte er i kontakt med lhbt-personer er mer positive enn innbyggere som sjeldent er i kontakt med lhbt-personer. Videre har ikke-troende mer positive holdninger til lhbt-personer enn de som er troende.

Figur 4. Utvikling over tid. Andel litt uenig og helt uenig sammenslått.

For alle utsagnene i figuren ovenfor, har andelen som er uenige i de negative påstandene økt hvert år undersøkelsen er gjennomført. Dette viser at holdningene til lesbiske og homofile har blitt mer positive over tid. Det har vært størst endring over tid for utsagnet «sex mellom to menn er ganske enkelt feil». I 2008 var 50 prosent av befolkningen uenig i utsagnet, mens andelen har økt til 69 prosent i 2022. Andelen som sier seg enig i utsagnet har sunket fra 32 prosent i 2008 til 14 prosent i 2022.

3.3 Drivere for holdninger til lesbiske, homofile og bifile

Nedenfor vises resultatene fra driveranalysen. Driveranalysen måler relativ viktighet mellom de uavhengige variablene og må tolkes som hvor stor forklaringskraft den uavhengige variabelen har for variasjonen i den avhengige variabelen. Om verdien (skåren) er positiv eller negativ sier noe om hvilken retning variabelen påvirker den avhengige variabelen. For eksempel så vil en positiv skåre for variabelen *kjærtegn i offentligheten* si at desto mer positiv er man til lhbt-personer.

Relativ viktighet måles ved å se skårene for hver uavhengig variabel i forhold til hverandre. Summen av skårene for hver modell er 100 (absolutte tall, altså holdes negative verdier konstant). Det vil si at dersom en uavhengig variabel har skåren 30, så utgjør den aktuelle variabelen 30 prosent av

variasjonen for den avhengige variabelen i modellen. Videre vil en verdi på 30 være dobbelt så viktig som en verdi på 15.

R2-verdien måler forklaringskraften til hele modellen, altså hvor stor del av variasjonen i den avhengige variabelen som forklares av de uavhengige variablene i modellen. R2-verdien kan variere mellom 0 og 1. Jo høyere verdi på R2, desto bedre er forklaringskraften til modellen. En tommelfingerregel i samfunnsanalyse, er at R2-verdier på under 0,3 indikerer lav forklaringskraft, mens verdier over 0,5 har høy forklaringskraft.

Det er gjennomført tre ulike driveranalyser for spørsmålene under. Følgende variabler er brukt som avhengige variabler i modellene (spørsmålene om holdning til bifile jenter/kvinner og bifile gutter/menn er sammenslått til én variabel):

1. Alt i alt, hva er din holdning til lesbiske jenter/kvinner?
2. Alt i alt, hva er din holdning til homofile gutter/menn?
3. Alt i alt, hva er din holdning til bifile jenter/kvinner **og** alt i alt, hva er din holdning til bifile gutter/menn?

Samlemålene som er brukt i driveranalysen (se oversikt i tabell 1) er kodet slik at høyere verdi indikerer at man er positiv til lhbt-personer. For å illustrere betyr dette at høy verdi på *fravær av fordommer* at man har sagt seg uenig i for eksempel påstanden «det ville vært ubehagelig å sitte ved siden av en mann som jeg visste var homofil». På samme måte indikerer høy verdi på variabelen *ikke-tradisjonelle kjønnsroller* at man for eksempel har sagt seg enig i påstanden «tradisjonelle kjønnsrollene fungerer ofte hemmende», og at man er uenig i at «offentlige myndigheter ikke bør markere Pride».

I tillegg til samlemålene, er det brukt to andre uavhengige variabler i driveranalysen: Variabelen *kontakt med lhbt-personer* er basert på hyppighet på kontakt med lhbt-personer (månedlig/oftere og sjeldnere enn månedlig/aldri), mens variabelen *troende* er basert på religiøsitet (ikke troende, litt troende og troende).

3.3.1 Drivere for holdninger til lesbiske jenter/kvinner og homofile gutter/menn

I tabell 2 er holdninger til lesbiske jenter/kvinner brukt som avhengig variabel, og skåren viser den relative styrken til de uavhengige variablene.

Tabell 2. Relativ viktighet for holdninger til lesbiske jenter/kvinner.

Relativ viktighet	Skåre (viktighet)	Råskåre	Standardfeil	t-verdi
Fravær av fordommer	11,0	0,058	0,007	8,706
Familieforhold	14,8	0,078	0,008	10,346
Kjærtegn i offentligheten	30,8	0,163	0,013	12,207
Ikke-tradisjonelle kjønnsroller	16,2	0,086	0,008	10,258
Åpenhet	9,2	0,049	0,006	8,285
Konverteringsterapi	7,9	0,042	0,007	6,376
Troende	-3,6	0,019	0,005	-4,218
Kontakt med lhbt-personer	6,5	0,034	0,007	5,141
Sum av skåre (viktighet)	100			
R2		0,530		
N (basestørrelse)	1225			
P-verdi (signifikansnivå)	< 0,001			

I modellen er alle de uavhengige variablene statistisk signifikante, noe som vil si at alle har en viss forklaringskraft for variasjonen i holdningen til lesbiske jenter/kvinner. Den viktigste uavhengige variabelen for holdninger til lesbiske jenter/kvinner er imidlertid holdninger til *kjærtegn i offentligheten*, med en skåre på 30,8. Dette vil si at av de uavhengige variablenes påvirkning på holdninger til lesbiske jenter/kvinner, forklarer kjærtegn i offentligheten 30,8 prosent. Skåren har et positivt fortegn, det vil si at desto mer positiv man er til kjærtegn i offentligheten for lhbt-personer, desto mer positiv er man til lesbiske jenter/kvinner.

Kjærtegn i offentligheten er omtrent dobbelt så viktig for å forklare holdninger til lesbiske jenter/kvinner som *ikke-tradisjonelle kjønnsroller* (16,2) og *familieforhold* (14,8). Disse to samlemålene er likevel viktige forklaringsfaktorer for å forstå hvor positiv man er til lesbiske jenter/kvinner.

Den eneste forklaringsvariabelen som har negativt fortegn er *troende* (-3,6). Det vil si at desto mer troende man er, jo mindre positiv er man til lesbiske jenter/kvinner. Skåren for troende er imidlertid den minst viktige av de uavhengige variablene. Det vil si at av de uavhengige variablene i modellen, er dette variabelen som i minst grad forklarer variasjonen i holdninger til lesbiske jenter/kvinner.

Vi skal nå se på hvilke uavhengige variabler som forklarer variasjoner til homofile gutter/menn.

Tabell 3. Relativ viktighet for holdninger til homofile gutter/menn.

Relativ viktighet	Skåre (viktighet)	Råskåre	Standardfeil	t-verdi
Fravær av fordommer	14,9	0,091	0,008	11,075
Familieforhold	15,7	0,095	0,008	12,417
Kjærtegn i offentligheten	27,2	0,165	0,012	13,568
Ikke-tradisjonelle kjønnsroller	16,9	0,102	0,008	12,096
Åpenhet	10,5	0,063	0,006	10,127
Konverteringsterapi	7,6	0,046	0,006	7,350
Troende	-2,5	0,015	0,003	-4,451
Kontakt med lhbt-personer	4,7	0,028	0,005	5,215
Sum av skåre (viktighet)	100			
R²		0,605		
N (basestørrelse)	1225			
P-verdi (signifikansnivå)	< 0,001			

I likhet med modellen for holdninger til lesbiske jenter/kvinner, er det holdninger til *kjærtegn i offentligheten* som er den viktigste forklaringsfaktoren for holdninger til homofile gutter/menn (27,2). Av alle de uavhengige variablene i modellen, forklarer altså *kjærtegn i offentligheten* 27,2 prosent av variasjonen i holdninger til homofile gutter/menn.

Ikke-tradisjonelle kjønnsroller (16,9) og *familieforhold* (15,7) har også relativ høy viktighet for hvor positiv man er til homofile gutter/menn. Samlemålet *fravær av fordommer* har også en forholdsvis høy skåre (14,9). *Fravær av fordommer* er derfor relativt sett viktigere for å forklare holdninger til homofile gutter/menn, enn det er for å forklare holdninger til lesbiske jenter/kvinner (skåre på 11 for lesbiske jenter/kvinner i tabell 2).

Den eneste negative skåren er *troende* (-2,5). Dette betyr at jo mer troende man er, jo mer negativ er man til homofile gutter/menn. Hvorvidt man er troende eller ikke, er likevel den minst viktige uavhengige variabelen for å forklare variasjonen i holdninger til homofile gutter/menn.

3.3.2 Drivere for holdninger til bifile

I tabell 4 er holdninger til bifile jenter/kvinner og gutter/menn brukt som avhengig variabel. De to variablene for bifile jenter/kvinner og bifile gutter/menn er sammenslått til én variabel.

Tabell 4. Relativ viktighet for holdninger til bifile.

Relativ viktighet	Skåre (viktighet)	Råskåre	Standardfeil	t-verdi
Fravær av fordommer	11,5	0,065	0,007	9,378
Familieforhold	14,9	0,084	0,008	11,061
Kjærtegn i offentligheten	31,4	0,177	0,013	13,105
Ikke-tradisjonelle kjønnsroller	16,9	0,095	0,009	11,070
Åpenhet	9,7	0,055	0,006	8,885
Konverteringsterapi	6,3	0,035	0,006	6,367
Troende	-3,8	0,022	0,005	-4,571
Kontakt med lhbt-personer	5,4	0,030	0,006	5,054
Sum av skåre (viktighet)	100			
R2		0,562		
N (basestørrelse)	1219			
P-verdi (signifikansnivå)	< 0,001			

Igen ser vi at holdninger til *kjærtegn i offentligheten* er den viktigste forklaringsfaktoren. Skåren er på 31,4 og er den klart viktigste forklaringsvariabelen for holdninger til bifile. Videre ser vi at *ikke-tradisjonelle kjønnsroller* (16,9), *familieforhold* (14,9) og *fravær av fordommer* (11,5) har relativt høy viktighet for å forklare variasjonen i den avhengige variabelen holdninger til bifile.

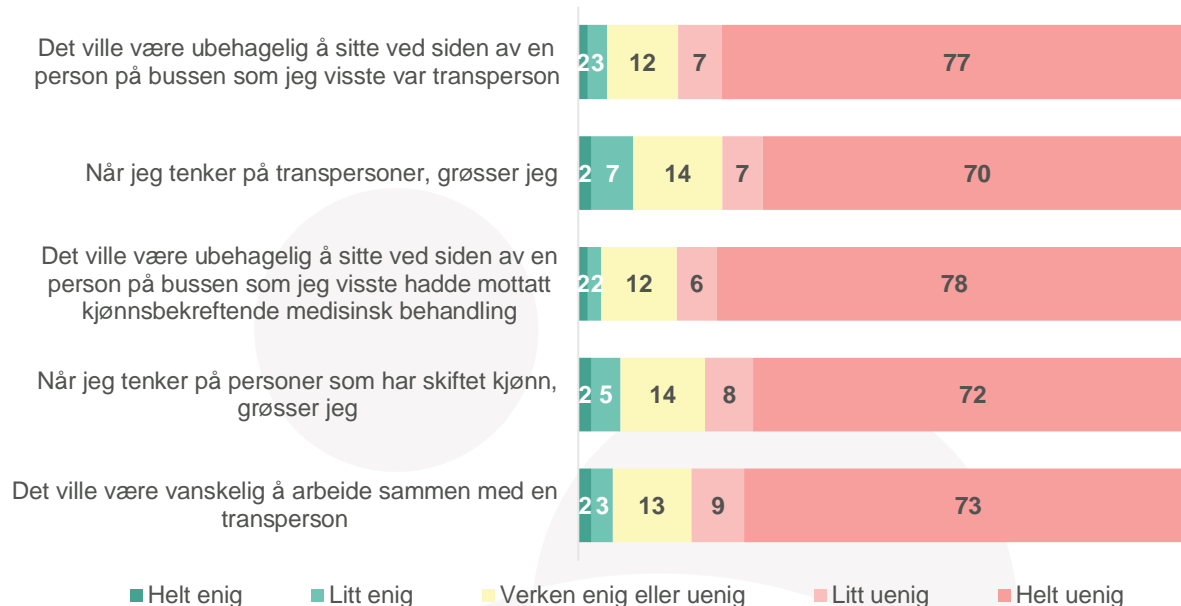
Også når det gjelder holdninger til bifile, er det *troende* (-3,8) som er den minst viktigste variabelen. Variabelen er likevel statistisk signifikant og har derfor en viss forklaringskraft på variasjonen i holdninger til bifile.

3.4 Negative holdninger til transpersoner og personer som har skiftet kjønn

I figur 5 ser vi på hvordan befolkningen stiller seg til transpersoner og personer som har skiftet kjønn.

Det er svært små andeler som er enige i at det ville vært ubehagelig å sitte ved siden av en person som en visste var transperson/en person som hadde mottatt kjønnsbekreftende medisinsk behandling og at det ville vært vanskelig å arbeide sammen med en transperson. Det er litt flere som er enige i at de grusser når de tenker på transpersoner/personer som har skiftet kjønn. Det er en noe mindre andel som er *uenig* i at det er ubehagelig å sitte ved siden av en transperson eller en person som har skiftet kjønn, sammenlignet med en homofil mann eller en lesbisk kvinne.

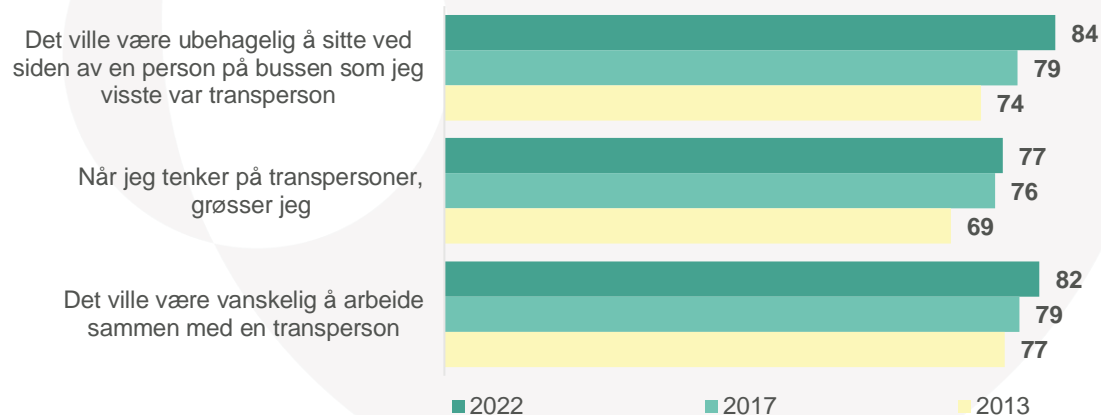
Figur 5. Holdninger til transpersoner og personer som har skiftet kjønn. Hvor enig eller uenig er du i påstandene?

Innbyggerne i alderen 30-66 år er mest uenige i de negative påstandene om transpersoner og personer som har skiftet kjønn. De eldste (67 år og eldre) skiller seg ut ved at de i minst grad er uenige i påstandene.

Også her ser vi at det er en klar forskjell mellom de som bor i mindre sentrale strøk og de som bor i byene, der sistnevnte gruppe er mer positive til transpersoner og personer som har skiftet kjønn. Det er innbyggere som bor i Oslo som er mest positive. Videre er kvinner mer positive til transpersoner/personer som har skiftet kjønn enn det menn er. De som har kontakt med lhbt-personer månedlig eller oftere er mer positive enn de som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer.

Figur 6. Utvikling over tid. Andel litt uenig og helt uenig sammenslått.

Over tid har innbyggerne blitt mer positive til transpersoner og personer som har skiftet kjønn. I 2008 var 74 prosent uenige i at det ville være ubehagelig å sitte ved siden av en transperson på bussen, og 79 prosent svarte det samme for personer som har skiftet kjønn. I 2022 er andelen som er uenig 84 prosent for begge påstandene.

3.5 Holdninger til bruk av kjønnsdelte rom (garderober)

I årets undersøkelse er det lagt til to spørsmål om å dele offentlige garderober med transpersoner eller personer som har skiftet kjønn. Bakgrunnen for spørsmålene er at det i 2016 kom en lovendring som innebærer at man basert på egen opplevelse av kjønn og kjønnsidentitet, får bestemme hvilket juridisk kjønn som skal fremgå av folkeregisteret og personnummeret. Loven sier imidlertid ikke noe om hvordan for eksempel transpersoner skal bruke dame- og herregarderober.⁴

Figur 7. Holdninger til garderobebruk. Hvor enig eller uenig er du i påstandene?

16 prosent svarer at det ville vært ubehagelig å dele garderobe med en transperson, og 15 prosent svarer det samme om en person som har skiftet kjønn. Henholdsvis 19 og 17 prosent svarer «verken eller». 65 og 68 prosent er uenige i at det ville være ubehagelig å dele garderobe med en transperson eller en person som har skiftet kjønn.

Bakgrunnstallene viser at menn i større grad enn kvinner er enig i at det ville vært ubehagelig å dele garderobe med en transperson eller en som har skiftet kjønn. Menn svarer også i større grad *verken enig eller uenig* på spørsmålene, mens kvinner altså i større grad enn menn svarer at de er uenige i utsagnene.

Det er innbyggerne i alderen 30-66 år som er mest uenige i de to påstandene. De yngste (under 30 år) og de eldste (67 år og eldre) er i mindre grad uenige i påstandene om garderobebruk. Sammenlignet med de som bor på mindre steder, svarer innbyggere som bor i Oslo og i by med mer enn 50 000 innbyggere i mindre grad at det hadde vært ubehagelig å dele garderobe med en transperson/person som har skiftet kjønn.

I tillegg er ikke-troende mer uenige i påstandene enn de troende, og de som ofte er i kontakt med lhbt-personer er mer uenige enn de som sjeldent/aldri er i kontakt med lhbt-personer.

3.6 Negative handlinger og reaksjoner mot lhbt-personer

Utsagnene i figur 8 fanger opp om man selv har utsatt lhbt-personer for negative handlinger eller reaksjoner. Spørsmålene dekker hovedsakelig verbale handlinger som vitsing og bruk av kallenavn, men også om man fysisk har tatt avstand når man har vært tett på en homofil, lesbisk, bifil eller transperson. Respondentene besvarte spørsmålene med enten ja, nei eller vet ikke. Figuren viser kun andelene som har svart «Ja» på spørsmålet.

⁴ Holdninger til lovverket om endring av juridisk kjønn er dekket i kapittel 5.4

Figur 8. Negative handlinger og reaksjoner mot lhbt-personer. Påstandene her gjelder de siste 12 månedene. Andel som har svart ja.

Av fordelingen ser vi at det er mest vanlig å fortelle vitser om homofile menn: 28 prosent har fortalt vitser om homofile menn i løpet av de siste 12 månedene. Tilsvarende tall er 22 prosent for lesbiske kvinner. Andelen er noe lavere for vitsing om bifile menn og bifile kvinner (12 prosent) og transpersoner (14 prosent). Så godt som ingen har flyttet seg fysisk bort hvis de har sittet ved siden av en lesbisk eller bifil person. 4 prosent har imidlertid flyttet seg bort fra en homofil mann eller en transperson. Andelen som oppgir «vil ikke svare» ligger på 3-5 prosent for de ulike spørsmålene.

De yngste innbyggerne (under 30 år) oppgir i noe større grad at en har flyttet seg for å skape større avstand til en lhbt-person sammenlignet med eldre innbyggere. Det er også de yngste som i størst grad har vitsset om transpersoner: 24 prosent i aldersgruppen under 30 år svarer at de har gjort dette siste 12 måneder (mot 14 prosent totalt). Et gjennomgående trekk er at de under 30 år i større grad oppgir «vil ikke svare» på om de har utført negative handlinger/reaksjoner mot lhbt-personer. Når det gjelder vitsing om bifile menn/kvinner og homofile menn/lesbiske kvinner, svarer innbyggerne under 50 år i større grad at de gjør dette sammenlignet med de 50 år eller eldre.

Graden av sentralitet der man bor virker å ha liten betydning for om man utfører negative handlinger/reaksjoner mot lhbt-personer. Det er ingen tydelige forskjeller mellom de som bor i byene og de som bor på mindre steder/på landsbygda.

Svarskalaen på spørsmålet er endret fra en fempunktsskala fra «stemmer helt» til «stemmer ikke i det hele tatt» i 2008, 2013 og 2017 og til en ja/nei-skala i 2022. Vi kan derfor ikke sammenligne resultatene på dette spørsmålet over tid.

Figur 9. Noen bruker kallenavn som «homo», «lesbe», «soper» osv. Hvor mange ganger i løpet av de siste 3 månedene har du enten selv kalt noen personer dette eller blitt kalt det selv?

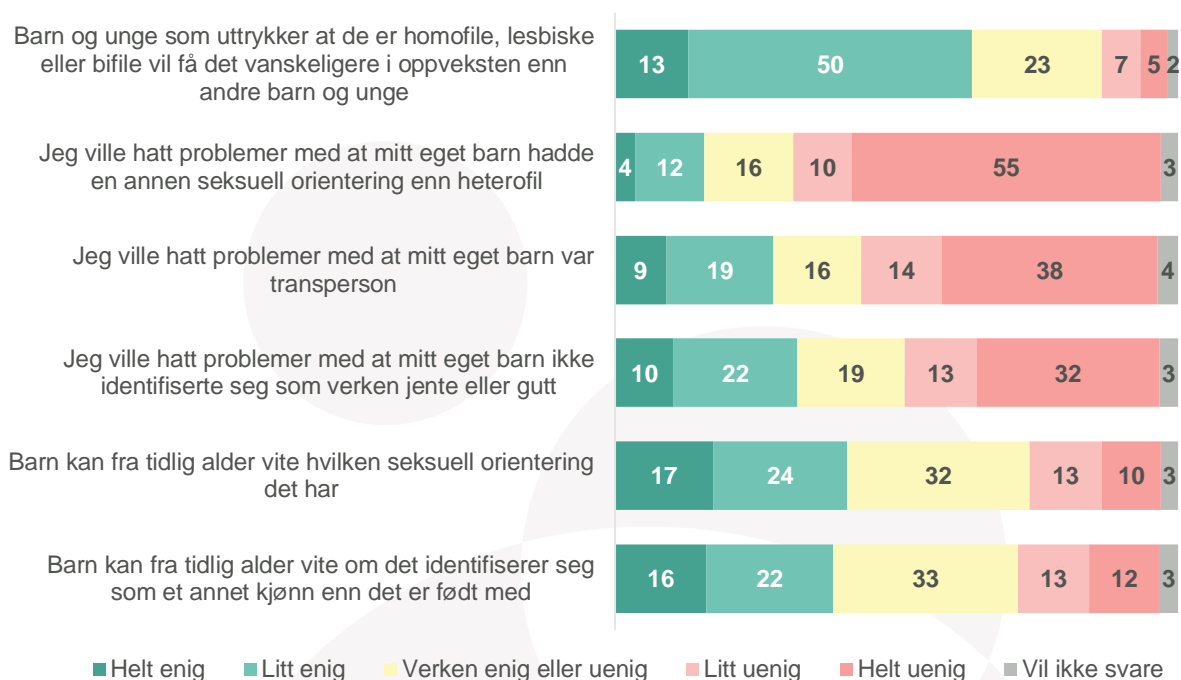
Når det gjelder kallenavn som «homo», «lesbe» og «soper» har 8 prosent brukt disse på andre enten ukentlig eller flere ganger i måneden. 73 prosent svarer at det ikke har skjedd de siste tre månedene. 4 prosent har blitt kalt slike kallenavn selv enten ukentlig eller flere ganger i måneden siste tre måneder. 85 prosent svarer at de ikke er blitt kalt slike navn siste tre måneder. Spørsmålene ble første gang stilt i 2017, og svarene fordeler seg omtrent likt i år som det gjorde ved 2017-målingen.

Bruk av ord som «homo», «lesbe» og «soper» er mest utbredt blant de yngste. Det er også fortrinnsvis de yngste som har opplevd å få kallenavn rettet mot seg: 15 prosent av de under 30 år har blitt kalt «homo», «lesbe» eller «soper» enten ukentlig eller flere ganger i måneden. De som bor på mindre steder (færre enn 2000 innbyggere) oppgir også i noe større grad å få rettet slike kallenavn mot seg, sammenlignet med de som bor på større steder. Bakgrunnstallene viser også at menn i større grad enn kvinner, både har brukt kallenavn mot andre og blitt kalt det selv. Innbyggere med lengst utdannelse (universitet/høyskole utover 3 år) svarer i størst grad at dette ikke har skjedd de siste 3 månedene.

3.7 Holdninger til seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hos barn

Spørsmålene i figur 10 er ment å fange opp hvordan man stiller seg til om barn kan ha en oppfatning om egen seksuell orientering og kjønnsidentitet fra tidlig alder, og om man tror at barn vil få en vanskeligere oppvekst dersom de har en annen seksuell orientering og kjønnsidentitet enn majoritetsbefolkningen. Enkelte av spørsmålene er formulert personlig og handler om hvordan man ville opplevd det dersom dette gjaldt ens eget barn.

Figur 10. Holdninger til seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk hos barn. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Et flertall mener at barn og unge som uttrykker at de er homofile, lesbiske eller bifile vil få det vanskeligere i oppveksten enn andre barn og unge. Omtrent 1 av 4 svarer at de verken er enig eller uenig, som kan være et uttrykk for at man mener det kommer an på konteksten eller er individuelt. Imidlertid er det kun 12 prosent som er uenige i at barn som er skeive vil få det vanskeligere i oppveksten. Rundt 40 prosent mener at barn fra tidlig alder kan vite hvilken seksuell orientering det har, og om det identifiserer seg med et annet kjønn enn det er født med. Omtrent en tredjedel er verken enig eller uenig i disse utsagnene.

Når det gjelder spørsmålene om hvordan man ville opplevd det om ens eget barn hadde en annen seksuell orientering eller kjønnsidentitet, er det færre som velger mellomkategorien *verken enig eller uenig*. Flere velger altså enten enig- eller uenig-siden. 16 prosent er enige i utsagnet om at de ville hatt problemer med at deres eget barn hadde en annen seksuell orientering enn heterofil. 65 prosent er uenige og av disse er 55 prosent *helt uenige* i utsagnet. De to øvrige utsagnene gjelder om ens eget barn var transperson eller ikke identifiserte seg som verken jente eller gutt. Flere ville hatt problemer med dette enn å ha et barn med en annen seksuell orientering enn heterofil. 28 prosent ville hatt problemer med at deres eget barn var transperson, og 32 prosent ville hatt problemer med at ens eget barn verken identifiserte seg som jente eller gutt.

De eldste innbyggerne (67 år og eldre) svarer i større grad at de ville hatt problemer om eget barn hadde en annen seksuell legning enn heterofil, om eget barn var transperson og om eget barn ikke identifiserte seg som verken jente eller gutt. De eldste innbyggerne er også i større grad uenige i at barn kan vite fra tidlig alder hvilken seksuell orientering det har.

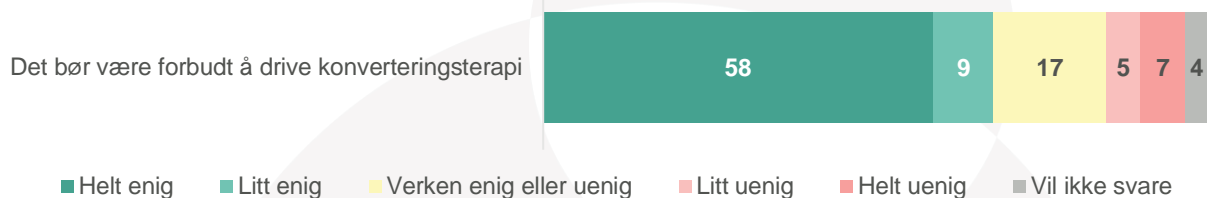
Kvinner svarer oftere enn menn at de er uenige i at de ville hatt problemer om eget barn hadde en annen seksuell legning, var transperson eller om barnet ikke identifiserer seg som verken jente eller gutt. Videre er menn, i større grad enn kvinner, uenige i at barn fra tidlig alder kan vite hvilken seksuell orientering det har/om det identifiserer seg som et annet kjønn enn det er født med.

Personer som er troende og personer som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer, er mindre enige i at barn fra tidlig alder kan vite egen seksuell orientering eller om det identifiserer seg som et annet kjønn enn det det er født med. I tillegg er troende og de som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer i større grad enige at de ville hatt problemer med om eget barn hadde en annen legning enn heterofilt, om barnet var transperson eller om barnet ikke identifiserer seg som verken jente eller gutt.

3.8 Holdninger til konverteringsterapi

Tre nye spørsmål dekker temaet holdning til konverteringsterapi. Konverteringsterapi er i denne undersøkelsen definert som alle handlinger som har som formål å få en annen til å endre, fornekte eller undertrykke sin seksuelle orientering eller kjønnsidentitet. Det er stilt spørsmål både om det bør være lovlig å drive konverteringsterapi, og hvorvidt man tror at en person kan endre seksuell orientering eller kjønnsidentitet ved hjelp av konverteringsterapi.

Figur 11. Holdninger til konverteringsterapi. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Omtrent 2 av 3 mener det bør være forbudt å drive konverteringsterapi. 17 prosent svarer at de verken er enig eller uenig i at slik praksis bør være forbudt, mens 4 prosent ikke ønsker å svare på spørsmålet. 12 prosent er uenige i at konverteringsterapi bør være forbudt.

De eldste innbyggerne (67 år og eldre), og de som bor på steder med mindre enn 5000 innbyggere, er i mindre grad enige i at konverteringsterapi bør være forbudt sammenlignet med henholdsvis de under 67 år og de som bor i byer med 5000 innbyggere eller mer.

Figur 12. Holdninger til konverteringsterapi. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Kun 7 prosent mener det er mulig å endre enten seksuell orientering eller kjønnsidentitet ved hjelp av konverteringsterapi. Omtrent 1 av 5 svarer at de verken er enig eller uenig i disse utsagnene, som igjen trolig er et uttrykk for at det er vanskelig å ta stilling til spørsmålet. Et flertall (rundt 60 prosent) sier at de er *helt uenig* i at dette lar seg gjøre.

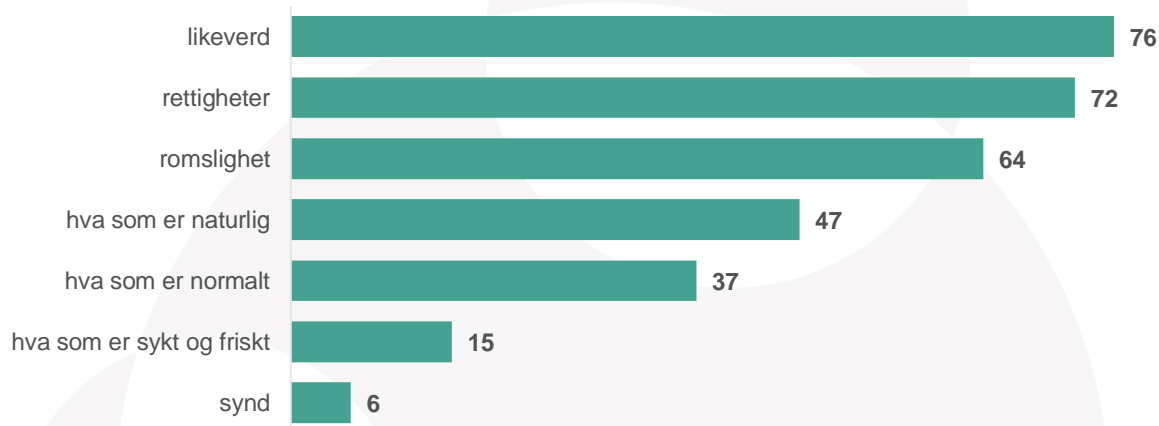
Innbyggerne i alderen 30-49 år skiller seg ut som de mest uenige i begge påstandene. Videre ser vi at de som ikke er troende er markant mer uenige i at det er mulig å endre seksuell orientering/kjønnsidentitet, sammenlignet med de som er troende. De som aldri har kontakt med lhbt-

personer, er også mindre uenige i påstandene sammenlignet med de som har mer kontakt med lhbt-personer.

3.9 Verdimessig utgangspunkt for holdninger til lesbiske og homofile

Spørsmålet i figur 13 gjelder hvilke verdier eller perspektiver man legger til grunn når man svarer på spørsmålene om kvinnelig og mannlig homoseksualitet. Spørsmålet er stilt slik at man har svart på en skala fra helt enig til helt uenig for alle dimensjonene hver for seg. Færrest er opptatt av perspektivet synd, og flest svarer med utgangspunkt i likeverd. Deretter følger rettigheter og romslighet. Svarfordelingen er mer variert når det gjelder de øvrige verdiene eller perspektivene. Omtrent halvparten svarer at de svarer med utgangspunkt i hva som er naturlig, og 37 prosent ut fra hva som er normalt.

Figur 13. Verdimessig utgangspunkt for holdninger til lesbiske og homofile. Alt i alt, når jeg svarer på spørsmål om kvinnelig og mannlig homoseksualitet, er jeg spesielt opptatt av... Andel som har svart helt enig og litt enig sammenslått.

Når man ser på forskjellen mellom menn og kvinner, er mønsteret at menn i større grad legger vekt på synd, hva som er normalt og hva som er sykt og friskt sammenlignet med kvinner. Kvinner på sin side vektlegger i større grad enn menn likeverd, rettigheter og romslighet når de svarer på spørsmål om homoseksualitet. Innbyggere under 50 år vektlegger likeverd og rettigheter i større grad enn de som er 50 år eller eldre. Det er spesielt den eldste aldersgruppen (67 år eller eldre) som i minst grad oppgir at de vektlegger dette.

Når man ser på utdanning viser resultatene at synd og hva som er sykt og friskt i større grad vektlegges blant de med grunnskoleutdanning sammenlignet med personer med høyere utdanning. Videre vektlegges synd i minst grad i de store byene og i størst grad blant de som bor på landsbygda. Innbyggerne som bor i Oslo, vektlegger hva som er normalt i mindre grad enn personer som bor i mindre byer og på landsbygda.

Det er også noen tydelig forskjeller mellom de innbyggerne som er religiøse og de som ikke er det: Troende legger i større grad vekt på synd, hva som er naturlig/normalt og hva som er sykt og friskt, mens ikke-troende legger større vekt på likeverd, rettigheter og romslighet.

Når vi ser på resultatene på dette spørsmålet over tid, er rettigheter, likeverd og romslighet mer sentralt i 2022 enn tidligere. Hva som er normalt, hva som er sykt og friskt, hva som er naturlig og synd, vektlegges i mindre grad når innbyggerne svarer på spørsmål om homoseksualitet sammenlignet med tidligere. Det har vært størst endring over tid for hva som er naturlig: I 2013 svarte 62 prosent at de er opptatt av dette når de svarer på spørsmål om kvinnelig og mannlig homoseksualitet, mens tilsvarende andel er 47 prosent i 2022.

4. Holdninger til variasjon i kroppslig kjønnsutvikling

Dette kapittelet viser resultater på alle spørsmål som handler om interkjønn og variasjon i kroppslig kjønnsutvikling. Spørsmålene gjelder både kjennskap til tematikken, syn på samfunnsmessige forhold, synet på biologisk kjønn og hvorvidt man bør utføre kirurgi på barn som fra fødselen av ikke har tydelige kvinnelige eller mannlige kjønns karakteristika.

4.1 Interkjønntematikk

Det finnes et bredt spekter av mennesker under paraplybegrepet interkjønn. En interkjønntilstand innebærer gjerne at sammensetningen av kjønnsorganer, hormoner, kromosomer og/eller kjønnskjerter har større variasjon enn det vi tradisjonelt forbinder med mannskropper og kvinnekropper. For eksempel kan et barn bli født med forstørret klitoris, eller en person kan ha eggstokker, og samtidig ha testikler på innsiden av kroppen. Noen interkjønntilstander er synlige ved fødsel, mens andre ikke oppdages før ved puberteten eller i voksen alder.⁵

I undersøkelsen er det stilt åtte utsagnsspørsmål om temaet interkjønn/variasjon i kroppslig utvikling. Spørsmålene gjelder kjennskap til begrepet interkjønn, holdninger interkjønn, oppfatning av åpenhet og aksept rundt interkjønn i Norge, og synspunkter på kirurgi på barn som har medfødt interkjønntilstand.

4.1.1 Kjennskap og oppfatning om åpenhet

Først ser vi på kjennskap og oppfatning om åpenhet rundt interkjønntematikk.

Figur 14. Kjennskap og oppfatning om åpenhet. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

55 prosent oppgir at interkjønn er et helt nytt begrep for dem. Kjennskapen ser ut til å være høyere blant kvinner enn blant menn, og høyere blant de under 30 år, enn for befolkningen for øvrig. Blant de under 30 år svarer hele 25 prosent at de er *helt uenig* i at interkjønn er et helt nytt begrep for dem. Til sammenligning er tilsvarende andel for de over 40 år 15 prosent eller lavere.

På spørsmålet om interkjønntematikken bør være en del av likestillingspolitikken, eller kun en privatsak, fordeler svarene seg nokså jevnt på hele svarskalaen. Vi kan imidlertid legge merke til at nær 1 av 3 svarer at de ikke har en mening om spørsmålet. I tillegg svarer 20 prosent *verken enig eller uenig*. Dette kan være et uttrykk for at det er en problemstilling som er vanskelig for innbyggerne å ta

⁵ https://www.bufdir.no/lhbt/LHBT_ordlista/l/Interkjoenn/

stilling til, noe som også belyses ved at over halvparten er enige i at interkjønn er et helt nytt begrep for dem. Omtrent 1 av 4 er enige i at interkjønnstematikken bør være en del av likestillingspolitikken, mens litt mer enn 1 av 4 er uenige i dette.

Den samme tendensen ser vi på spørsmålet om det er nok aksept for at folk kan leve åpent som interkjønn. Nesten 1 av 3 svarer at de ikke har en mening om dette, og 23 prosent er verken enig eller uenig. Nesten 40 prosent er enig i at det ikke er nok aksept for at interkjønnpersoner kan leve åpent, mens 9 prosent er uenig i påstanden.

Forskjellene mellom undergrupper er de samme som beskrevet over. Menn er i noe større grad enige i påstanden om at interkjønnstematikk kun er en privatsak, og i større grad uenige i at det ikke er nok aksept for interkjønnpersoner i samfunnet. De små forskjellene som finnes i svar mellom aldersgruppene er i hovedsak ikke signifikante.

Utsagnsspørsmålene om interkjønntilstand ble første gang stilt i 2017-undersøkelsen. Det er ikke signifikante endringer i kjennskapen til interkjønnebegrepet fra 2017 til 2022, og heller ikke i spørsmålet om interkjønnstematikk bør være en del av likestillingspolitikken, eller at det ikke er nok aksept i samfunnet til at personer med interkjønntilstand kan leve åpent.

4.1.2 Oppfatninger om biologisk kjønn

Tre utsagn handler om oppfatninger om biologisk kjønn, og hvorvidt man kan se på kvinner og menn som ikke har typiske kvinnelige og mannlige kjønnsorgan som fullverdige kvinner og menn.

Figur 15. Oppfatninger om biologisk kjønn. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

På spørsmålet om det finnes flere enn to biologiske kjønn, er svarene spredt godt utover på skalaen. Det er imidlertid en god del flere som er uenige i at det finnes flere enn to kjønn (42 prosent), enn som er enige i dette (20 prosent). Det er også relativt store andeler som velger mellomkategorien *verken enig eller uenig*, og som svarer at de ikke har en mening om dette.

Menn er i snitt mer uenig i utsagnet enn kvinner. For eksempel er 36 prosent av menn *helt uenig* i at det finnes flere enn to biologiske kjønn, mot 20 prosent blant kvinner. Den eldste aldersgruppen på 67 år og oppover svarer i større grad at de ikke har en mening om spørsmålet, enn de som er yngre.

Fra 2017 til 2022 er den tydeligste endringen at færre velger mellomkategorien *verken enig eller uenig*, og flere velger svarkategorien *helt uenig*.

De to neste utsagnene kartlegger holdning til kvinner og menn som ikke er født med typiske kvinnelige og mannlige kjønnsorgan. På disse spørsmålene er det færre som velger *verken enig eller uenig* eller *har ingen mening om dette*. Svarfordelingen er nokså lik både for spørsmål om kvinner som er født

uten eggstokker og menn som er født uten typiske mannlige kjønnsorgan. Henholdsvis 6 og 9 prosent er enig i at disse personene ikke kan sees som fullverdige kvinner eller menn. 67 og 63 prosent er uenige i utsagnet. Resten svarer enten verken enig eller uenig, eller at de ikke har en mening om tematikken.

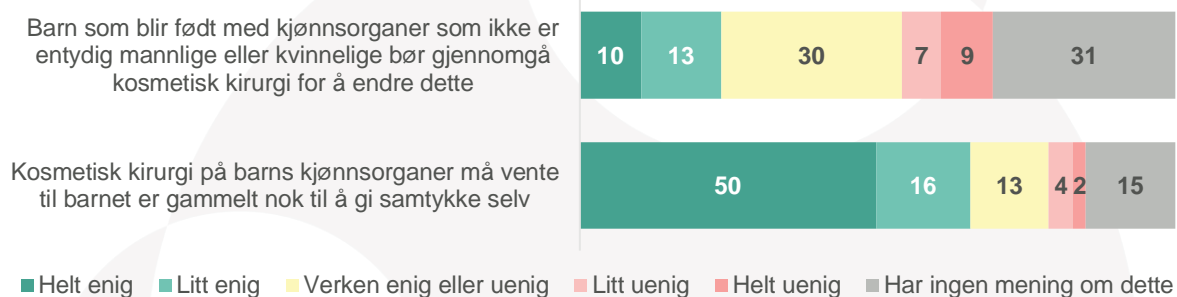
Personer som har kontakt med lhbt-personer månedlig eller oftere, er i større grad uenig i at kvinner og menn som er født uten typiske kvinnelige/mannlige kjønnsorgan ikke er fullverdige kvinner/menn. Blant de som har kontakt med lhbt-personer månedlig eller oftere er nesten 2 av 3 uenige i disse utsagnene, mot omtrent 1 av 3 blant personer som aldri har kontakt med lhbt-personer. Videre er kvinner mer uenige i utsagnene enn menn.

Det er kun små og stort sett ikke signifikante endringer over tid på disse utsagnene.

4.1.3 Barn med interkjønntilstand

To spørsmål handler om hvorvidt barn som blir født uten entydige mannlige eller kvinnelige kjønnsorganer bør gjennomgå korrigerende kirurgi, og hvorvidt slik kirurgi må vente til barnet selv kan samtykke.

Figur 16. Holdninger til barn med interkjønntilstand. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Blant alle utsagnene om interkjønn i undersøkelsen, er det spørsmålet om barn som er født med interkjønntilstand bør gjennomgå kosmetisk kirurgi som flest svarer at de ikke har en mening om. 1 av 3 svarer at de ikke har en oppfatning i spørsmålet. 23 prosent er enige i at barn bør gjennomgå kirurgi, mens 16 prosent er uenig. Det er imidlertid et stort flertall som er enig i at slik kirurgi må vente til barnet kan samtykke selv. 2 av 3 er enig i utsagnet om at dette må vente til barnet kan gi sitt samtykke, mens 6 prosent er uenige. 15 prosent har ingen mening om dette.

Svarfordelingen på spørsmålene om barn med interkjønntilstand er omtrent den samme i 2022 som i 2017. Den eneste forskjellen over tid er at en noe større andel svarer at de er *helt enig* i at kosmetisk kirurgi på barns kjønnsorganer må vente til barnet er gammelt nok til å gi samtykke.

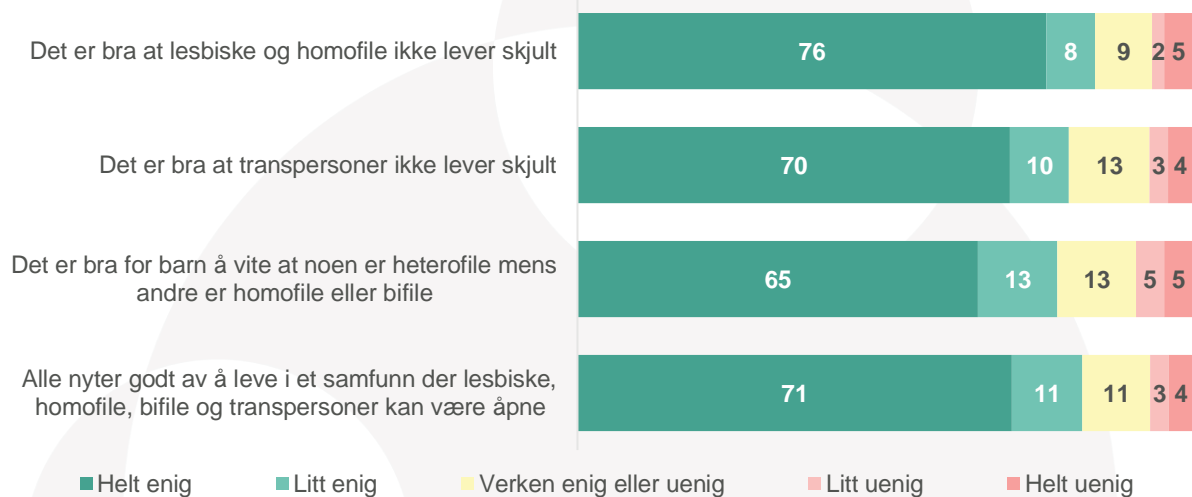
5. Holdninger til åpenhet og et inkluderende samfunn

Dette kapitlet viser resultater fra den delen av undersøkelsen som kartlegger holdninger som har med åpenhet og kjønns mangfold å gjøre. Det handler for eksempel om synet på det å vise kjærtegn i offentligheten, hvem man vil være komfortabel med å ha som statsminister, syn på tradisjonelle kjønnsroller, og hva man synes om å markere Pride.

5.1 Åpenhet

Spørsmålene i figur 17 fanger opp holdninger til det å leve åpent som lhbt-person, samt det å være åpne med barn om at mennesker kan ha ulik seksuell orientering. Utsagnene er formulert positivt, slik at jo større det grønne feltet er, jo mer enig er man i den positivt formulerte påstanden.

Figur 17. Holdninger til åpenhet. Hvor enig eller uenig er du i påstandene?

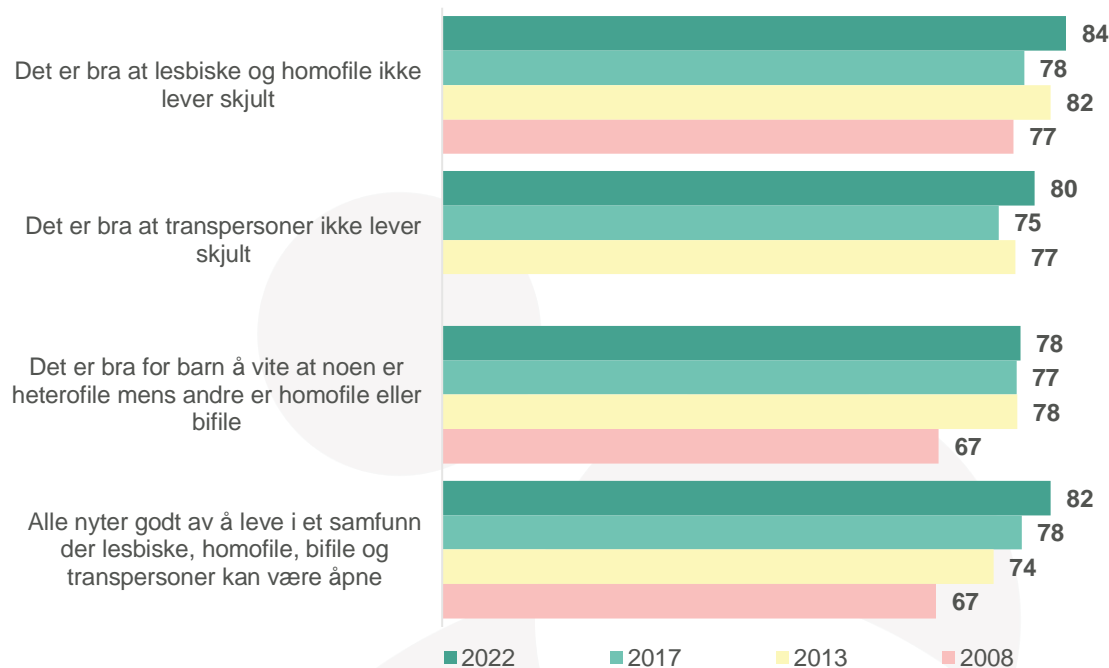

3 av 4 er *helt enige* i at det er bra at lesbiske og homofile ikke lever skjult, og nesten like mange er enige i at det er bra at transpersoner ikke lever skjult. Tar vi med de som svarer *litt enig*, er 80 prosent eller mer enig i de to utsagnene. En del svarer *verken enig eller uenig*, mens svært få svarer at de er *litt* eller *helt uenige* i utsagnene.

Svarfordelingen er nokså lik for spørsmålet om det er bra for barn å vite at noen er heterofile, mens andre er homofile eller bifile. Andelen som er *helt enig* er imidlertid noe lavere enn for de andre utsagnene om åpenhet.

Ser vi på svarmønstre blant undergrupper finner vi samme tendens som for flere andre tema i undersøkelsen, nemlig at det er noe mindre positive holdninger til åpenhet blant personer som bor i distriktene, har høyere alder, og personer som har lite eller ingen kontakt med lhbt-personer.

Figur 18. Utvikling over tid. Andel litt enig og helt enig sammenslått.

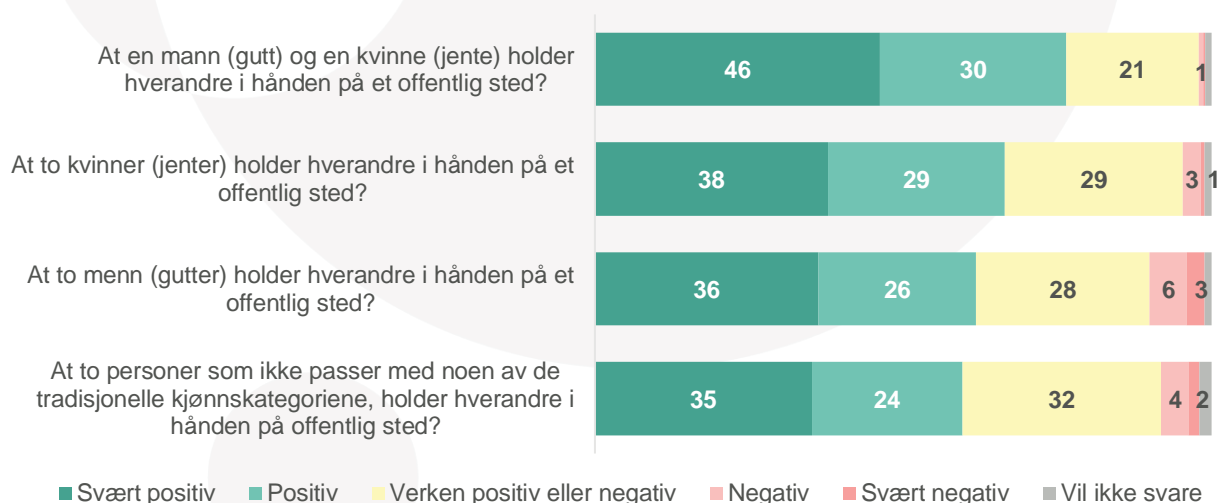

Fra den første holdningsundersøkelsen i 2008 ser vi en klar økning i andelen som er helt enige i utsagnene om åpenhet for lhbt-personer. For eksempel var det i 2008 77 prosent som var enig i at det er bra at lesbiske og homofile ikke lever skjult. I 2017 var andelen 78 prosent mens den i årets undersøkelse altså er 84 prosent. Tendensen er den samme over tid for alle utsagnsspørsmålene om åpenhet.

5.2 Kjærtegn i offentligheten

Det neste spørsmålet gjelder holdninger til det å vise kjærtegn i offentligheten. For å ha en referanseramme for spørsmålene, er det spurt om man er positiv eller negativ til at to personer av motsatt kjønn holder hverandre i hendene eller kysser på offentlig sted.

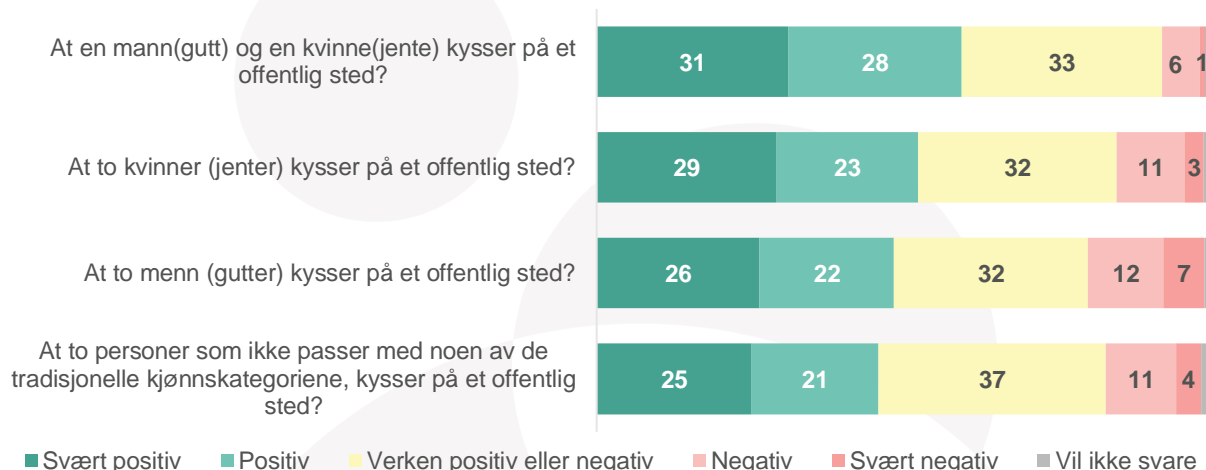
Figur 19. Holdninger til kjærtegn i offentligheten. Hva er din holdning til følgende?

76 prosent, eller 3 av 4, er positive til at et heterofilt par holder hverandre i hendene i offentligheten, mens omtrent 1 av 5 svarer verken positiv eller negativ, og dermed at de ikke har noen stor oppfatning

om dette. Så godt som ingen er negative til at et heterofilt par holder hverandre i hånden på et offentlig sted. Det samme spørsmålet er stilt for henholdsvis to kvinner, to menn og to personer som ikke passer med noen av de tradisjonelle kjønnskategoriene. Svarmønsteret er nokså likt, men det er flere som svarer mellomkategorien verken positiv eller negativ, og noe færre som svarer svært positiv. Andelen som svarer at de er negative til dette er nokså små, men størst for to menn som holder hender.

Figur 20. Holdninger til kjærtegn i offentligheten. Hva er din holdning til følgende?

Gjennomgående er det slik at det er større andeler som er positive til å holde hender på offentlig sted, enn å kysse på offentlig sted. For øvrig viser resultatene også det samme mønsteret som over, at flest er positive til at et heterofilt par kysser i offentligheten, deretter to kvinner eller jenter, deretter to menn og så to personer som ikke passer med de tradisjonelle kjønnskategoriene. Andelen som svarer *verken positiv eller negativ* er større for spørsmålene om kyssing, enn for det å holde hender. Det tyder på at det å holde hender offentlig kan være lettere å akseptere uansett, mens at kyssing i offentligheten kan være mer kontekstavhengig eller komme an på flere faktorer enn det som er tatt inn i spørsmålet.

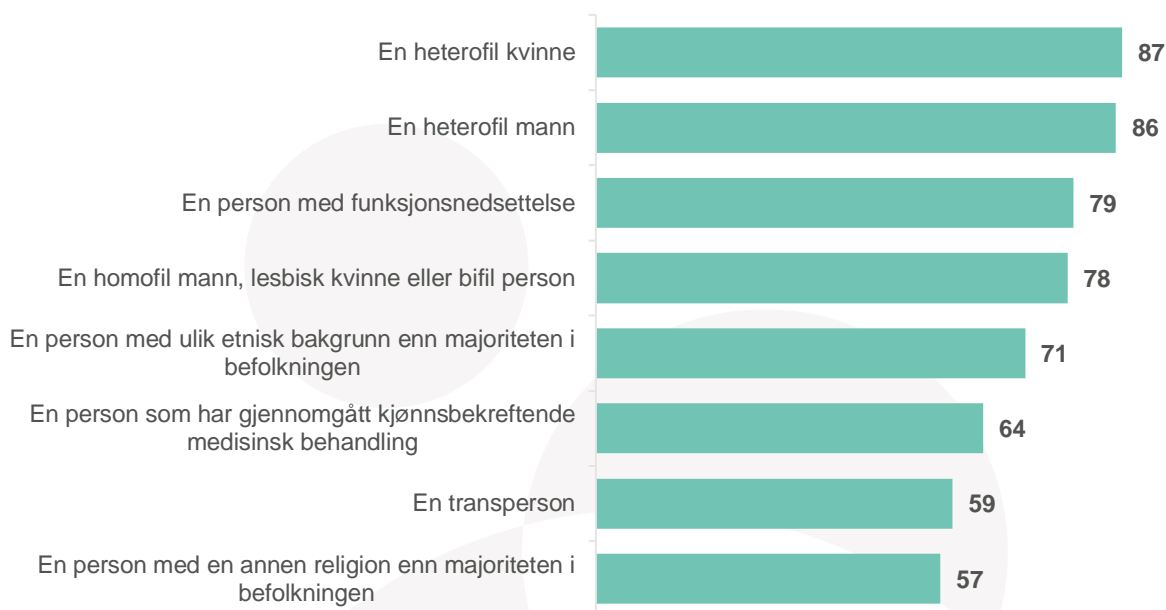
På spørsmålene om kjærtegn i offentligheten er det særlig to forhold som slår ut. Det ene er alder, og da at de yngre er langt mer positive til å vise kjærtegn offentlig enn de eldre. Det andre er at troende personer er mindre positive til kjærtegn i offentligheten enn ikke-troende.

Spørsmålene om kjærtegn i offentligheten ble første gang stilt i 2017. Det er en signifikant økning i positive holdninger til både det å holde hender og det å kysse offentlig. Økningen fra 2017 til 2022 er jevnt over omtrent 6 prosentpoeng for andelen som svarer at de er *svært positive* til slike handlinger i offentligheten.

5.3 Hvem vil man ha som statsminister

Figur 21 viser svarene på spørsmål om hvordan man ville opplevd det å ha en statsminister som skilte seg fra majoritetsbefolkningen ved enten å ha en annen seksuell orientering, etnisk bakgrunn eller annen religion. Slik spørsmålet er formulert får man kun svare på hvor komfortabel man er med hver av kjennetegnene isolert. Skalaen går fra 1 til 5 der verdien 1 er definert som fullstendig ukomfortabel og verdien 5 som fullstendig komfortabel.

Figur 21. På en skala fra 1-5, hvordan ville du føle det å ha noen fra de følgende kategoriene som statsminister? Figuren viser verdien 4 og 5 sammenslått.

Overordnet viser de grønne feltene i figur 16 at over halvparten er komfortabel med alle forholdene det er stilt spørsmål om. Flest er komfortabel med å ha en heterofil kvinne og en heterofil mann som statsminister. Omtrent like mange vil være komfortabel med å ha en homofil mann, lesbisk kvinne eller bifil person som statsminister som en person med funksjonsnedsettelse. 59 prosent ville vært komfortabel med å ha en statsminister som var transperson, mens 18 prosent ville vært ukomfortabel med dette. Det er samme andel som ville vært ukomfortabel med en statsminister med en annen religion enn majoriteten i befolkningen. Det er kun små utslag på undergrupper på dette spørsmålet.

Spørsmålet ble stilt første gang i 2017. Svarfordelingen er nokså lik i 2017-undersøkelsen og årets undersøkelse. Det forholdet som har endret seg mest, er at befolkningen i gjennomsnitt er mer positive til en statsminister med annen etnisk bakgrunn enn de var for fem år siden.

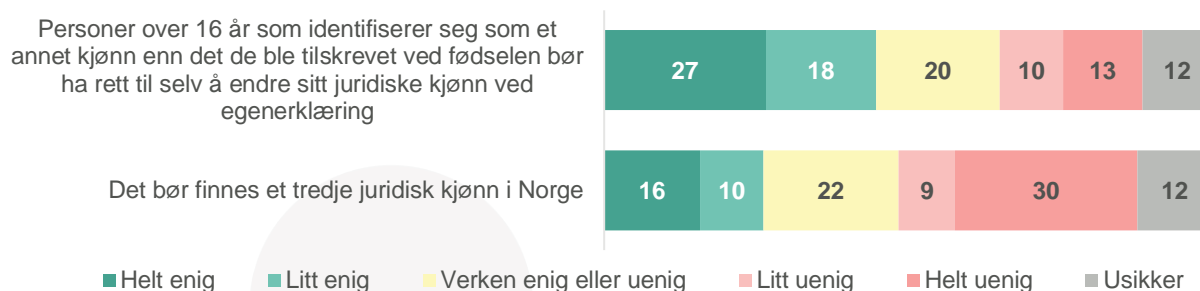
5.4 Juridisk kjønn

De to utsagnene i figur 22 gjelder holdning til juridisk kjønn. Det første utsagnet gjelder hvorvidt personer som er fylt 16 år selv skal ha rett til å endre sitt juridiske kjønn fra mann til kvinne eller omvendt, uten å gjennomgå kjønnsbekreftende behandling for å skifte kjønn. Dette har vært lov i Norge siden 2016, og var altså allerede lov da spørsmålet ble stilt første gang i undersøkelsen i 2017.

Det andre utsagnsspørsmålet handler om det bør finnes et tredje juridisk kjønn i Norge. Per i dag åpner ikke loven for en tredje kjønnskategori. Det er imidlertid satt i gang en utredning for å se på muligheten til å innføre en slik tredje kategori.⁶

⁶ https://lovdata.no/artikkel/jusspodden_et_tredje_juridiske_kjonn/3946

Figur 22. Holdninger til juridisk kjønn. Hva er din mening om disse påstandene?

Nesten halvparten av befolkningen mener personer over 16 år bør ha rett til å endre sitt juridiske kjønn ved egenerklæring, og er altså enig i den praksisen som allerede er ivaretatt i norsk lov i dag. 1 av 5 er verken enig eller uenig, mens nesten 1 av 4 er uenig. 12 prosent, eller litt flere enn 1 av 10 vet ikke hva de mener i spørsmålet om å endre juridisk kjønn ved egenerklæring.

Omtrent 1 av 4 mener at det bør finnes et tredje juridisk kjønn i Norge, det vil si er enig i utsagnet. Nesten like mange svarer verken enig eller uenig, som kan tyde på at man ikke har noen spesifikk oppfatning om tematikken. Nesten 40 prosent er *uenig* i at det bør finnes et tredje juridiske kjønn, hvorav hele 30 prosent er *helt uenig*. 12 prosent vet ikke hva de mener om spørsmålet.

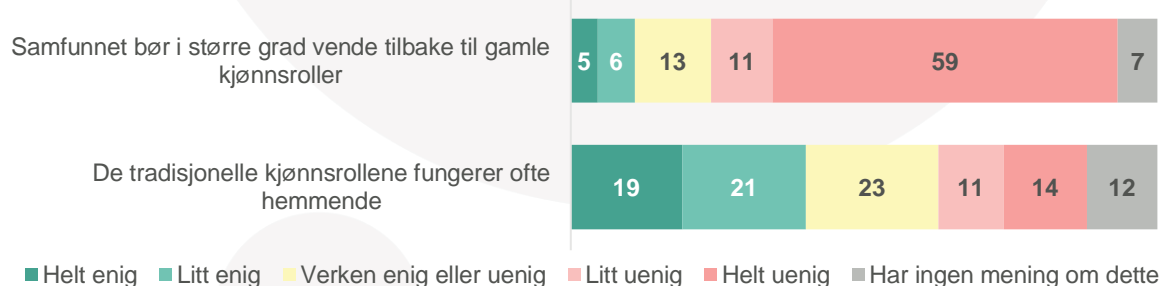
Det er kun små utslag på undergrupper på dette spørsmålet. Menn er i snitt noe mindre positive til at man kan endre juridisk kjønn med egenerklæring enn kvinner. I spørsmålet om å innføre et tredje juridisk kjønn er det klare utslag når det gjelder at menn i snitt er mer negative enn kvinner, eldre er mer negative enn yngre, og de som sjelden eller aldri har kontakt med noen lhbt-personer er mer negative enn andre.

Når det gjelder spørsmålet om å kunne endre sitt juridiske kjønn med en egenerklæring, er det en svak tendens til at færre er positive til dette i 2022 enn i 2017. Endringen er beskjeden, men signifikant.

5.5 Tradisjonelle kjønnsroller

Spørsmålene i figur 23 gjelder holdninger til tradisjonelle kjønnsroller. De to utsagnene er formulert med ulik valør. Det ene handler om hvorvidt man ser på tradisjonelle kjønnsroller som hemmende og det andre om man mener samfunnet bør vende tilbake til gamle kjønnsroller.

Figur 23. Holdninger til tradisjonelle kjønnsroller. Hvordan stiller du deg til følgende utsagn om samfunnet i dag?

Omtrent 1 av 10 er enig i påstanden om at samfunnet bør vende tilbake til gamle kjønnsroller. Et stort flertall på 7 av 10 er imidlertid uenige. Nesten 1 av 10 har ingen mening om spørsmålet.

Svarene fordeler seg nokså jevnt utover skalaen på spørsmålet om de tradisjonelle kjønnsrollene ofte fungerer hemmende. Det er likevel flere som er enige (40 prosent) enn uenige (25 prosent). Nesten 1 av 4 er verken enig eller uenig, og 12 prosent har ingen mening om spørsmålet. I tolkningen av dette spørsmålet bør man være oppmerksom på at ikke alle premissene for spørsmålet er klargjort for de som har svart. Noen vil kanskje mene at man i dag fremdeles har tradisjonelle kjønnsroller, og at dette er hemmende. Andre vil muligens mene at tradisjonelle kjønnsroller er hemmende, men ikke nødvendigvis være enig i at slike preger samfunnet i dag.

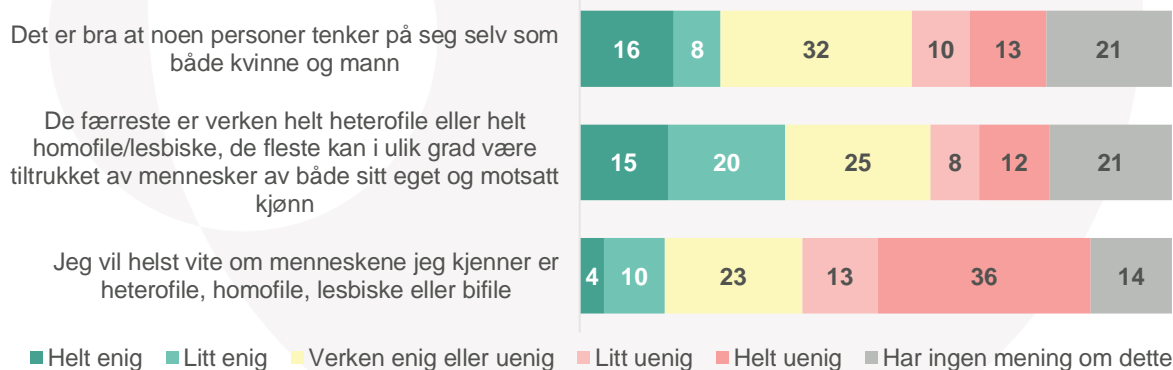
Det er visse forskjeller mellom menn og kvinner på spørsmålene om kjønnsroller. Menn er i gjennomsnitt mer enig i at samfunnet bør vende tilbake til gamle kjønnsroller, og i gjennomsnitt noe mindre enig i at de tradisjonelle kjønnsrollene ofte fungerer hemmende. Det samme mønsteret gjelder de eldste (67 år +), de som er troende og de som i liten eller ingen grad har kontakt med lhbt-personer.

Det er ikke vesentlige endringer i svarmønstrene på dette spørsmålet over tid. Det er imidlertid en tendens til at flere svarer «har ingen mening om dette». I årets undersøkelse ble flere utsagnsspørsmål om tradisjonelle kjønnsroller tatt ut av undersøkelsen, ettersom de ble vurdert å ikke være særlig aktuelle i dagens kontekst. Det kan tenkes at økt bruk av svarkategorien «har ingen mening om dette» tyder på at også de to gjenværende spørsmålene om tradisjonelle kjønnsroller ikke betraktes som så relevante eller aktuelle i dag.

5.6 Kjønns mangfold

Kjønns mangfold er et perspektiv som handler om at det finnes mange måter å være kvinne/mann, gutt/jente på, både for homofile, heterofile, lesbiske, bifile og transpersoner. Figur 24 viser tre utsagnsspørsmål som fanger opp hvordan befolkningen tenker om kjønns mangfold både når det gjelder kjønnsidentitet og seksuell orientering.

Figur 24. Holdninger til kjønns mangfold. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Litt flere enn 1 av 3 mener at de færreste er helt heterofile eller helt homofile eller lesbiske, men at seksuell legning er noe mer flytende der man i ulik grad kan være tiltrukket av mennesker av ulike kjønn. Omkring 1 av 5 er uenige i utsagnet, og like mange svarer vet ikke.

Omtrent halvparten av befolkningen er uenig i at de helst vil vite hvilken seksuell orientering menneskene de kjenner har. 14 prosent er enig i at de helst vil vite dette.⁷

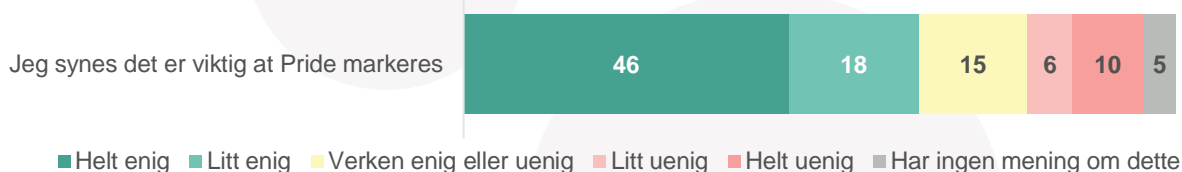
⁷ I dette spørsmålet er ordlyden endret fra «jeg liker å vite om menneskene jeg kjenner er...» i 2017 til «jeg vil helst vite om menneskene jeg kjenner er...» i 2022.

5.7 Markering av Pride

Nytt i årets undersøkelse er spørsmål om Pride og markering av Pride. Pride er en feiring av skeiv kjærlighet og kjønns- og seksualitetsmangfold. Spørsmålene gjelder både hvordan man stiller seg til å markere Pride i det hele tatt, og plassen markeringen tar, men også hva man mener om at det offentlige og myndighetene skal delta i markeringen av Pride.

Flertallet synes det er viktig at Pride markeres. Bare 16 prosent er uenige i utsagnet og er dermed uenige i at Pride-markeringen er viktig.

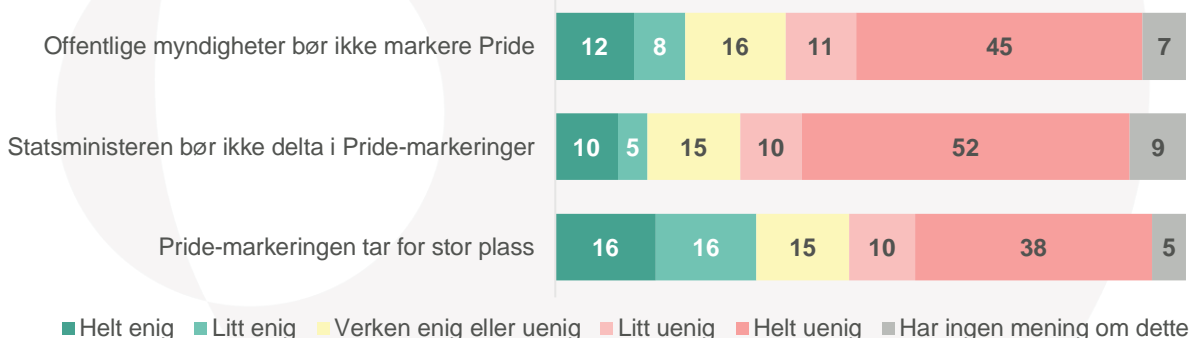
Figur 25. Holdninger til markering av Pride. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Omtrent det samme svarmønsteret er gjeldende for de andre utsagnene om Pride, men ettersom disse utsagnene er formulert negativt, er det den røde delen av søylen som markerer positiv holdning til markering av Pride (figur 26).

56 prosent er uenige i at offentlige myndigheter ikke bør markere Pride. 1 av 5 er enig i utsagnet, mens en del også svarer enten verken eller, eller vet ikke. 15 prosent mener at statsministeren ikke bør delta på Pride-markeringer. Omtrent 1 av 3 er enig i utsagnet om at Pride-markeringen tar for stor plass. Det er altså slik at selv om flertallet synes det er viktig at Pride markeres, er det også en nokså stor andel som synes feiringen tar for stor plass.

Figur 26. Holdninger til Pride. Hvor enig eller uenig er du i følgende utsagn?

Kvinner er mer positive til at Pride markeres enn menn. Når det gjelder alder, er det små utslag med unntak av at aldersgruppen 67+ er vesentlig mer negative til at Pride markeres enn de under 67 år. Det er også slik at de som er troende og de som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer, er mindre positive til at Pride markeres. Disse variasjonene mellom undergrupper går igjen for alle utsagnene om Pride.

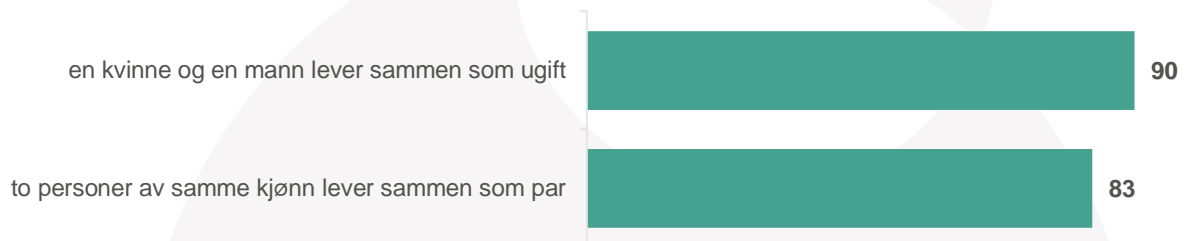
6. Samliv, foreldreskap og reproduksjonsteknologi

Dette siste temakapittelet handler om problemstillinger knyttet til samliv og foreldreskap for lhbt-personer. Spørsmålene dekker alt fra holdning til det at likekjønnede lever sammen som par, til forhold som gjelder likekjønnede som fosterforeldre, adoptivforeldre og forhold som gjelder reproduksjonsteknologi og surrogati.

6.1 Likekjønnede par som lever sammen

Først er det spurt hvordan befolkningen stiller seg til henholdsvis samboerskap for ugifte heterofile, og samboerskap for to personer av samme kjønn. Figur 27 viser andelen som har svart *i svært stor grad* eller *i ganske stor grad*. 9 av 10 synes samboerskap for heterofile er greit, mens noen færre synes at samboerskap for to personer av samme kjønn er greit.

Figur 27. Holdninger til at likekjønnede par lever sammen. Alt i alt, i hvor stor grad mener du at det er greit at... Andel i ganske stor grad og i svært stor grad sammenslått.

Det er noen signifikante utslag mellom undergrupper. Menn er noe mindre positive til samboerskap mellom likekjønnede par enn kvinner. De over 67 år skiller seg også klart ut i samme retning. Det samme gjelder personer som er troende, og de som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer.

Andelen som har svart at det *i svært stor grad* er greit at to personer av samme kjønn lever sammen som par, har økt signifikant over tid. I 2008 var denne andelen 47 prosent, i 2017 var den 60 prosent og i 2022 er den på 66 prosent.⁸

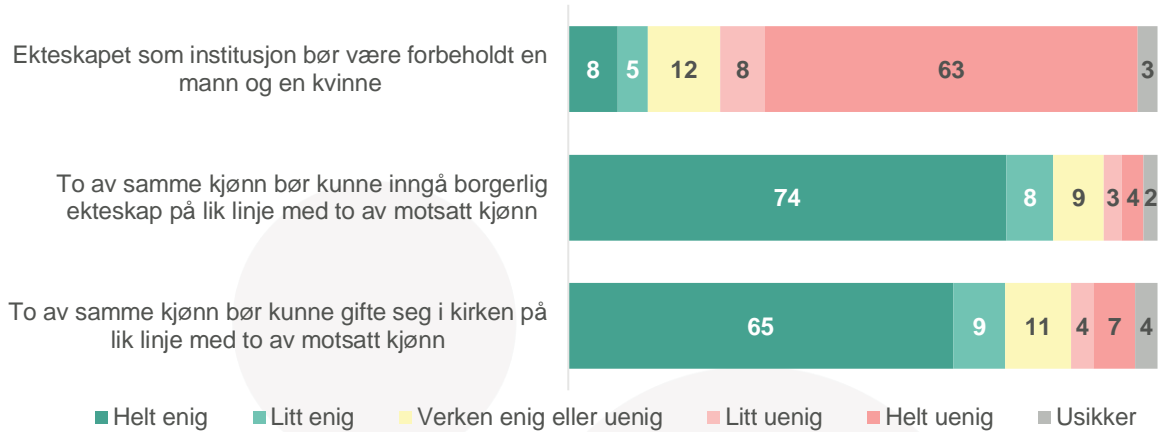
6.2 Ekteskapsinngåelse for likekjønnede

De tre utsagnene i figur 28 handler om holdning til å inngå ekteskap. Det ene gjelder syn på ekteskapet som institusjon (og hvorvidt det bør være forbeholdt mann og kvinne), og de to andre om likekjønnede par bør kunne gifte seg henholdsvis borgerlig og i kirken.⁹

⁸ I årets undersøkelse har vi brukt ordlyden «greit» i stedet for «i orden». Vi vurderer at dette ikke har endret hvordan respondentene oppfatter spørsmålet, og at man dermed trygt kan sammenligne resultatene over tid.

⁹ Spørsmålet om kirkelig vielse for likekjønnede par har vært med i undersøkelsen siden starten i 2008. I Norge har likekjønnede par kunnet gifte seg i kirken siden januar 2017. Datainnsamlingen for 2017-undersøkelsen ble gjort i mai 2017.

Figur 28. Holdninger til ekteskap for likekjønnede. Hva er din mening om disse påstandene?

13 prosent er enig i at ekteskapet bør være forbeholdt mann og kvinne, mens litt over 7 av 10 er uenige. Litt flere enn 1 av 10 svarer mellomkategorien verken enig eller uenig.

Svarmønsteret er nokså likt for de to spørsmålene om borgerlig vielse eller vielse i kirken, men ettersom utsagnene er formulert positivt, er det nå den grønne delen av søylen som viser positive holdninger til at likekjønnede par skal kunne inngå ekteskap. Mer enn 80 prosent er enig i at likekjønnede bør kunne inngå borgerlig ekteskap og 74 prosent mener at de bør kunne gifte seg i kirken. Kun henholdsvis 7 og 11 prosent er uenig. Det er nesten ingen som svarer at de er usikre i spørsmålet om ekteskap for likekjønnede.

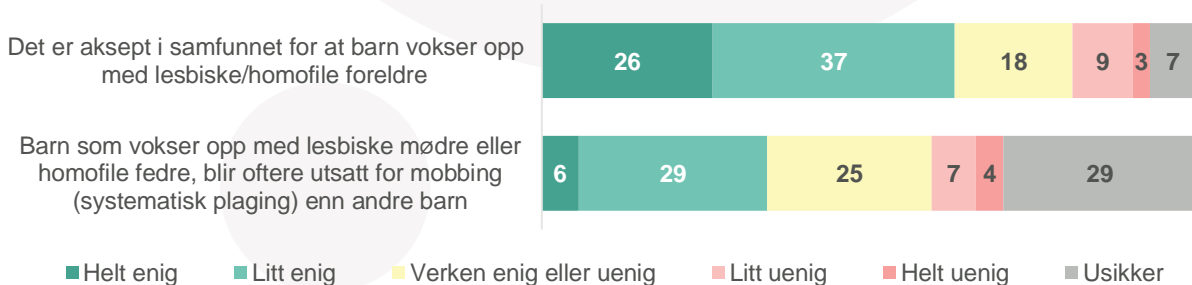
Det er en klar utvikling i retning mer positive holdninger til at likekjønnede kan inngå ekteskap over tid. For eksempel kan vi se på andelene som er *helt enig* i påstandene i figur 28. I 2008 var 54 prosent *helt enige* i at likekjønnede bør kunne inngå borgerlig ekteskap og 37 prosent i at likekjønnede bør kunne gifte seg i kirken. I 2022 er altså andelen steget til henholdsvis 74 og 65 prosent. Det er synet på å gifte seg i kirken som virkelig har endret seg i mer positiv retning siden 2017-undersøkelsen. I 2017 var 57 prosent *helt enige* i utsagnet om kirkelig vielse for likekjønnede, og i årets undersøkelse er denne andelen altså steget med 8 prosentpoeng.

6.3 Likekjønnet foreldreskap

Flere spørsmål i undersøkelsen omhandler holdninger til likekjønnet foreldreskap. Først ser vi på spørsmålene som handler om hvordan befolkningen mener at samfunnet ser på barn som vokser opp med homofile eller lesbiske foreldre.

6.3.1 Samfunnets holdninger til likekjønnet foreldreskap

Figur 29. Samfunnets holdninger til likekjønnet foreldreskap. Hva er din mening om følgende påstander som handler om barns interesser og behov?

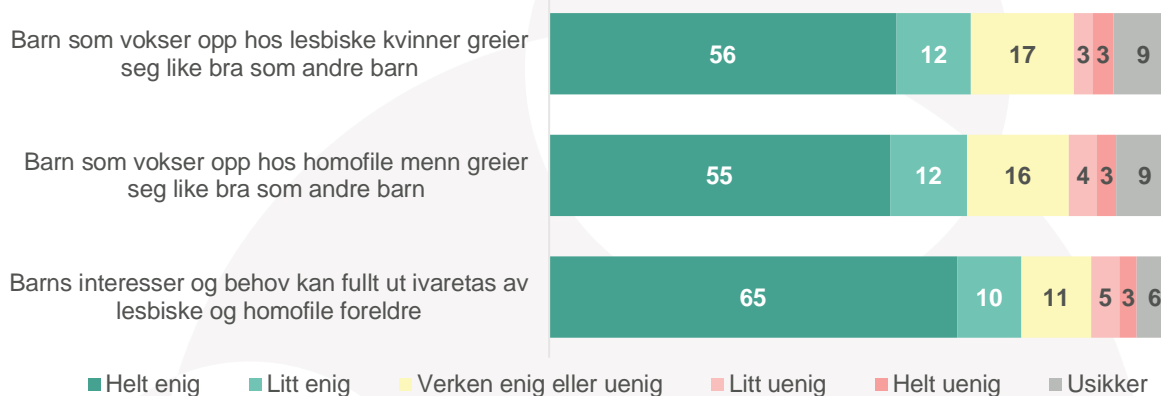

De fleste mener at det er aksept i samfunnet for at barn vokser opp med lesbiske eller homofile foreldre. Bare litt flere enn 1 av 10 er uenige i utsagnet, mens en del svarer også *verken enig eller uenig*, eller at de er usikre. Langt flere (nesten 1 av 3) er usikre på om barn som vokser opp med homofile fedre eller lesbiske mødre er mer utsatt for mobbing enn andre barn. Bare litt flere enn 1 av 10 er imidlertid uenige i påstanden om at disse barna oftere er utsatt for mobbing. Disse svarmønstrene er nokså like på tvers av undergrupper og over tid.

6.3.2 Barn i likekjønnede familier

Utsagnene i figur 30 handler om hvorvidt barn som vokser opp med homofile eller lesbiske foreldre klarer seg like bra som andre barn. Befolkningen er i overveiende grad enig i utsagnene. Det samme gjelder utsagnet om at barns interesser fullt ut kan ivaretas av lesbiske og homofile foreldre. Kun små andeler er uenige i disse utsagnene, mens omtrent 1 av 10 er usikre i spørsmålene.

Figur 30. Holdninger til barn i likekjønnede familier. Hva er din mening om følgende påstander som handler om barns interesser og behov?

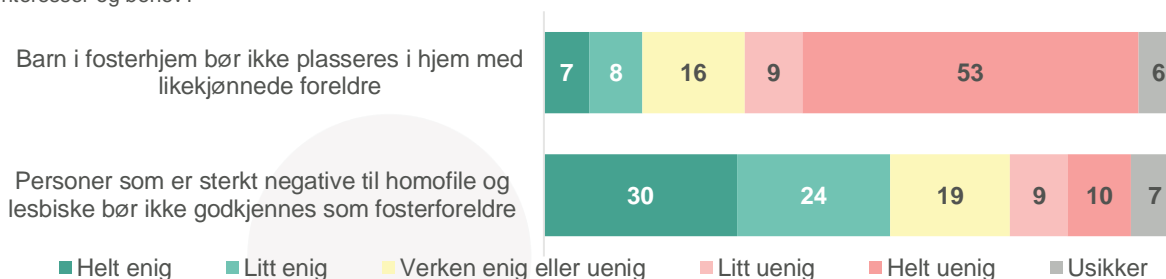
Det er en klar utvikling over tid at flere og flere mener barn som vokser opp med homofile eller lesbiske foreldre har det like bra som andre barn. Ser vi på andelen som svarer *helt enig* på disse spørsmålene har denne økt fra 34 prosent i 2008, til 48 prosent i 2017 og 56 prosent for utsagnet om lesbiske mødre. Tallene er omtrent identiske for utsagnet om homofile fedre.

6.3.3 Likekjønnede par som fosterforeldre

To spørsmål fanger opp befolkningens holdninger til likekjønnede foreldre som fosterforeldre. De to utsagnene er formulert med ulik «retning» når det gjelder å fange opp holdninger til denne tematikken. Den første søylen viser at 15 prosent er enige i at barn i fosterhjem ikke bør plasseres i hjem med likekjønnede foreldre. Omtrent 2 av 3 er uenige i påstanden. En del velger også mellomkategorien som gir mer uttrykk for et nøytralt standpunkt, mens 6 prosent er usikre.

Videre mener litt over halvparten at personer som er sterkt negative til homofile og lesbiske ikke bør godkjennes som fosterforeldre. Omtrent 1 av 5 er uenige i dette.

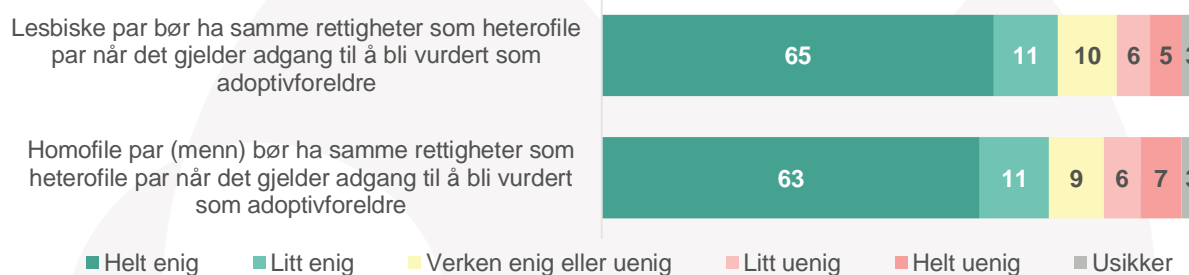
Figur 31. Holdninger til likekjønnede par som fosterforeldre. Hva er din mening om følgende påstander som handler om barns interesser og behov?

6.4 Adopsjon for likekjønnede par

Spørsmålene i figur 32 gjelder holdninger til homofile og lesbiske par sine rettigheter til å bli vurdert som adoptivforeldre. Svarene fordeler seg omtrent likt for lesbiske par som for homofile par. Omtrent 2 av 3 er *helt enig* i at disse bør ha samme rettigheter til å bli vurdert som adoptivforeldre. Tar vi med de som svarer *litt enig* er andelen godt over 70 prosent. Litt flere enn 1 av 10 er uenige i disse utsagnene, og en tilsvarende liten andel er verken enig eller uenig.

Figur 32. Holdninger til adopsjon for likekjønnede par. Hva er din mening om disse påstandene?

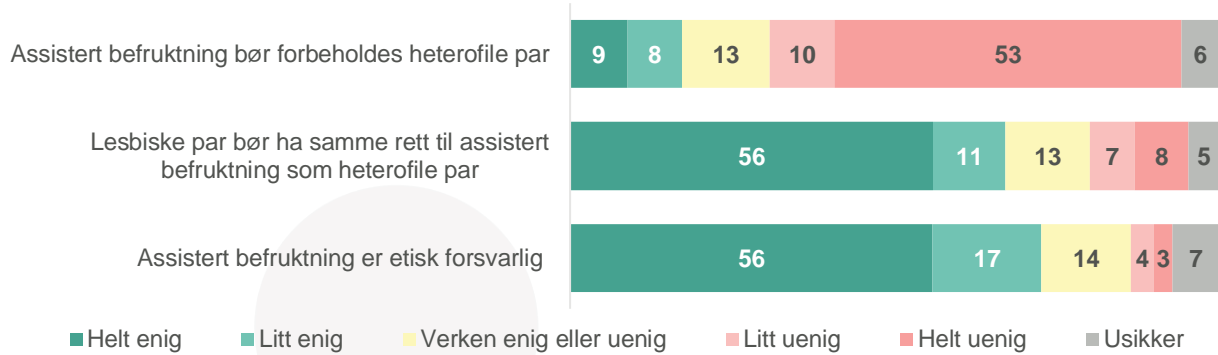
Når det gjelder likekjønnedes rettigheter til å bli vurdert som adoptivforeldre, er det over tid blitt klart mer positive holdninger, på lik linje med flere andre av spørsmålene om foreldreskap i denne undersøkelsen. Ser vi på andelen som har svart *helt enig* i utsagnene over, var den i 2008 på 35 prosent (homofile menn) og 36 prosent (lesbiske kvinner). I 2017 var den på henholdsvis 51 og 53, mens den i 2022 altså er 63 og 65.

6.5 Assistert befruktning

Tre utsagn omhandler assistert befruktning, og hvorvidt dette er en etisk forsvarlig praksis, samt hvem som skal ha adgang til denne behandlingen.¹⁰ Majoriteten i befolkningen synes assistert befruktning er en etisk forsvarlig praksis, mens bare 7 prosent er uenig i dette. Nærmere 2 av 10 mener assistert befruktning skal være forbeholdt heterofile par. På direkte spørsmål om lesbiske par bør ha samme rett til assistert befruktning som heterofile par, svarer omtrent 2 av 3 at de er enig i dette. For disse utsagnene er det opp mot 15 prosent av befolkningen som verken er enig eller uenig.

¹⁰ I Norge har lesbiske kvinner samme rett som heterofile til å få assistert befruktning ved hjelp av sæddonasjon og prøverørsbehandling. Bruk av eggdonasjon er imidlertid ikke tillatt i Norge. Respondentene fikk ikke oppgitt denne informasjonen da de besvarte undersøkelsen.

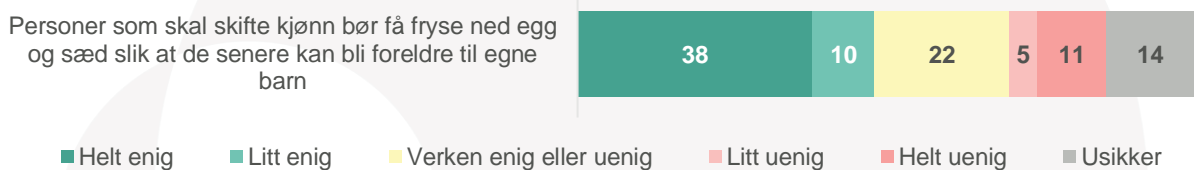
Figur 33. Holdninger til assistert befruktning. Hva er din mening om disse påstandene?

Over tid ser vi at flere er blitt positive til at lesbiske par bør ha samme rett til assistert befruktning som heterofile. I 2008 var andelen som var *helt enige* i dette 31 prosent, mens den i 2017 var 45 prosent og i 2022 er den altså 56 prosent. Spørsmålet om assistert befruktning er etisk forsvarlig ble stilt første gang i 2017, men siden da er det signifikant økning i andelen som svarer at de er *helt enig* i utsagnet (fra 46 prosent i 2017 til 56 prosent i 2022).

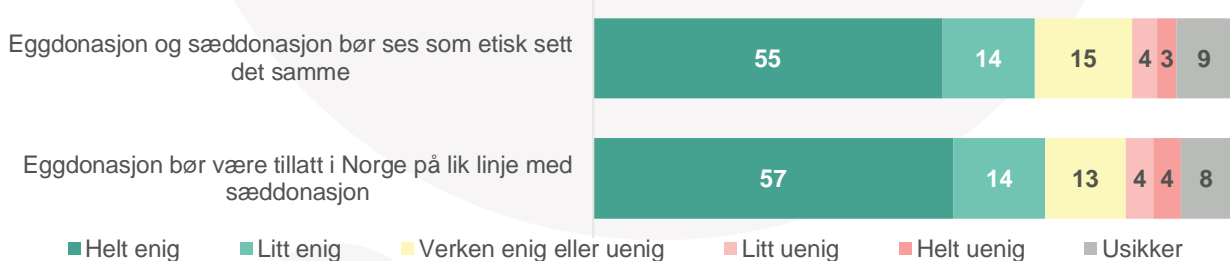
Figur 34 viser at omtrent halvparten av befolkningen er enig i at personer som skal skifte kjønn bør få fryse ned egg og sæd slik at de senere kan bli foreldre til egne barn. En nokså stor andel (ca. 1 av 4) er verken enig eller uenig i dette. 16 prosent er uenige i at personer som skal skifte kjønn bør ha denne retten, og omtrent like mange er usikre i spørsmålet.

Figur 34. Holdninger til assistert befruktning. Hva er din mening om følgende påstander som handler om barns interesser og behov?

Figur 35 viser resultater for spørsmålene om lovverket rundt eggdonasjon og sæddonasjon i Norge. Svarene fordeler seg svært likt for de to utsagnene. Rundt 70 prosent er enig i begge utsagn, altså både at eggdonasjon og sæddonasjon bør sees som etisk sett det samme, og at eggdonasjon bør være tillatt i Norge på lik linje med sæddonasjon. 7-8 prosent er uenige, mens like mange svarer at de er usikre. Omtrent 15 prosent er verken enige eller uenige i disse utsagnene.

Figur 35. Holdninger til eggdonasjon. Hva er din mening om disse påstandene?

Svarmønstrene på begge spørsmål har utviklet seg nokså likt over tid. Hvis vi kun ser på andelen som har svart *helt enig* i spørsmålene, har denne økt fra omkring 40 prosent i 2008, til 45 prosent i 2017 og til 55-57 prosent i 2022.

Dersom vi ser på forskjeller i svar mellom undergrupper, følger disse de samme mønstrene som er beskrevet tidligere i rapporten. Kvinner svarer i ganske mye større grad enn menn at de er helt enige i

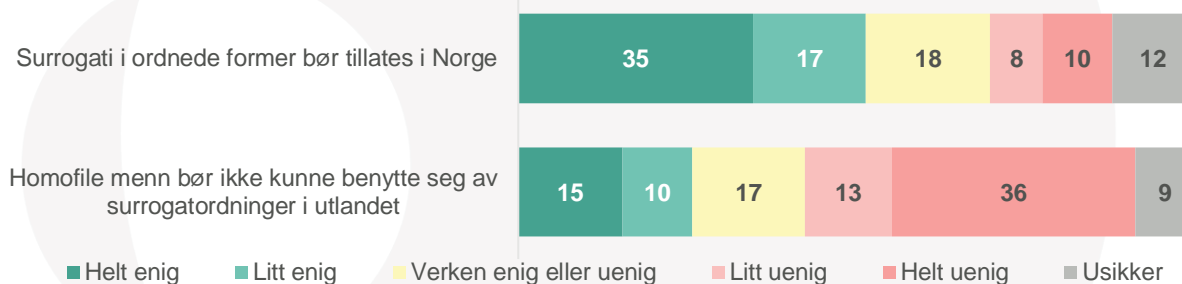
utsagnene som gjelder foreldreskap, adopsjon og assistert befruktning enn menn. Menn svarer oftere verken enig eller uenig og *usikker* enn kvinner. På spørsmålene om assistert befruktning (figur 34) svarer menn i klart mindre grad at de er enige i at personer som skal skifte kjønn bør få fryse ned egg og sæd enn kvinner, og velger i større grad mellomkategorien *verken enig eller uenig* enn kvinner. Det samme gjelder for eksempel i spørsmålet om surrogati (figur 36). For de ulike aldersgruppene er det tydeligste mønsteret at den eldste aldersgruppen (67 år+) er langt mindre positive til forholdene det spørres om enn befolkningen for øvrig.

Hvor sentralt og tettbygd man bor har ikke store utslag på spørsmålene som gjelder foreldreskap, adopsjon og assistert befruktning. For en del av spørsmålene er det imidlertid signifikante forskjeller mellom troende og ikke-troende og personer som sjelden eller aldri har kontakt med lhbt-personer versus de som har hyppigere kontakt. I disse tilfellene er forskjellen som for øvrig i rapporten, at disse gruppene er mer uenige i at likekjønnede par bør ha de aktuelle rettighetene og mulighetene det spørres om.

6.6 Surrogati

Det siste temaet i undersøkelsen som gjelder foreldreskap og assistert befruktning handler om holdninger til surrogati. Det ene utsagnet gjelder om surrogati i ordnede former bør tillates i Norge, og det andre om homofile menn bør kunne benytte seg av surrogatordninger i utlandet. Resultatene fordeler seg utover svarskaalen, særlig på det første utsagnsspørsmålet, men det er likevel et klart flertall som er enig i at surrogati i ordnede former bør tillates i Norge. Hele 1 av 3 er helt enig i utsagnet. Utsagnet om surrogati for homofile menn er stilt med motsatt fortegn, altså må man svare uenig for å uttrykke støtte til at surrogatordninger i utlandet bør være tilgjengelig for homofile menn. Halvparten av befolkningen er uenige i utsagnet om at menn ikke skal ha denne muligheten.

Figur 36. Holdninger til surrogati. Hva er din mening om disse påstandene?

Støtten til surrogati i Norge har økt jevnt over tid. I 2008 var 20 prosent *helt enig* i utsagnet om at surrogati i ordnede former bør tillates i Norge, og til sammen 36 prosent var *helt enige* eller *litt enige*. I 2017 var andelen *helt enig* 28 prosent og i 2022 er den altså 35 prosent.

7. Om utvalget

Tabell 5 og 6 viser utvalget fordelt på bakgrunnsvariablene.

Tabell 5. Bakgrunnsvariabler. 1 av 2.

Kjønn	Prosent	Antall
Mann	51 %	660
Kvinne	49 %	642
Annet	0 %	3
TOTAL	100 %	1305
Alder	Prosent	Antall
Under 30 år	23 %	295
30-39 år	18 %	231
40-49 år	17 %	220
50-66 år	17 %	215
67+ år	26 %	344
TOTAL	100 %	1305
Utdanning	Prosent	Antall
Grunnskole VGS	45 %	583
Univ./høyskole opptil 3 år	27 %	349
Univ./høyskole utover 3 år	26 %	341
Annet	2 %	31
TOTAL	100 %	1305
Landsdeler	Prosent	Antall
Nord-Norge	9 %	117
Midt-Norge	14 %	178
Vestlandet	20 %	267
Østlandet	30 %	393
Sørlandet inkludert Telemark og Vestfold	14 %	177
Oslo	13 %	173
TOTAL	100 %	1305
Sentralitet	Prosent	Antall
Oslo	13 %	176
By med mer enn 50.000 innbyggere	31 %	399
By med mellom 5.000 og 50.000 innbyggere	27 %	352
By/tettsted (2.000 til 4.999 innbyggere)	14 %	184
Landsbygda (mindre enn 2 000 innbyggere)	13 %	172
Vet ikke/vil ikke svare	2 %	21
TOTAL	100 %	1305

Tabell 6. Bakgrunnsvariabler. 2 av 2.

Hvordan vil du beskrive din daglige situasjon?	Prosent	Antall
Student	9 %	113
Heltidsansatt	38 %	497
Deltidsansatt	6 %	83
Jobber i eget firma	4 %	54
Militærtjeneste	0 %	3
Fødselspermisjon	1 %	7
Pensjonert	26 %	342
Arbeidssøker	1 %	12
Hjemmeværende	1 %	8
Permittert	0 %	0
Trygdet	8 %	100
Elev	5 %	69
Vil ikke svare	1 %	17
TOTAL	100 %	1305
Troende	Prosent	Antall
Ikke troende	49 %	640
Litt troende	34 %	448
Troende	15 %	195
Vil ikke svare	2 %	22
TOTAL	100 %	1305
Kontakt	Prosent	Antall
Månedlig/oftere	61 %	801
Sjeldnere	31 %	406
Aldri	5 %	69
Vil ikke svare	2 %	29
TOTAL	100 %	1305
Innvandrerbakgrunn	Prosent	Antall
Innvandrerbakgrunn	8 %	100
Andre	91 %	1191
Vil ikke svare	1 %	14
TOTAL	100 %	1305
Orientering	Prosent	Antall
Hetero	81 %	1058
Andre	19 %	247
TOTAL	100 %	1305